

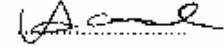
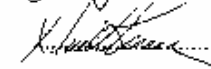
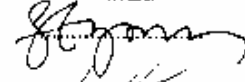
TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

Tez Danışmanı :Prof.Dr.Hakkı YAZICI

Jüri Üyeleri :Yrd.Doç.Dr.Nusret KOCA

:Yrd.Doç.Dr.A.Ali GAZEL

İmza

İlköğretim Anabilim dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bilim dalı yüksek lisans öğrencisi Fatih ÇAKMAK'ın "İlköğretim 6.Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Yurdumuzda Yerleşme Konusunda Geçen Kavramları Anlama Düzeyleri ve Kavram Yanılgıları" başlıklı tezini 20.09.2006 günü saat:13:00'de Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Prof.Dr.M.Ali ÖZDEMİR
MÜDÜR

İLKÖĞRETİM 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİ NÜFUS
VE YERLEŞME KONUSUNDA GEÇEN KAVRAMLARI ANLAMA DÜZEYLERİ
VE KAVRAM YANILGILARI

Fatih ÇAKMAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlköğretim Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Hakkı YAZICI

Afyonkarahisar

Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eylül 2006

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

İLKÖĞRETİM 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİ NÜFUS
VE YERLEŞME KONUSUNDA GEÇEN KAVRAMLARI ANLAMA DÜZEYLERİ
VE KAVRAM YANILGILARI

Fatih ÇAKMAK

İlköğretim Anabilim Dalı

Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Eylül 2006

Danışman: Prof. Dr. Hakkı YAZICI

Bazı önemli coğrafya ve tarih kavramlarının temelleri ilköğretim sosyal bilgiler dersinde atıldığı için, bu seviyede öğrenciye verilebilecek her türlü yanlış ve hatalı bilgi, öğrencide bu kavramlarla ilgili yanılgılar oluşmasına neden olmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim sosyal bilgiler dersindeki “nüfus ve yerleşme” konusunda, 6. sınıf öğrencilerinin anlama düzeylerini belirleyip sahip oldukları kavram yanılgılarını tanımlamak ve ortaya çıkarmaktır. Bu çalışma 2006 yılının bahar döneminde, biri köy, üçü merkez okul olmak üzere toplam dört ilköğretim okulundaki 191 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın hipotezleri t-testi ve varyans analizi kullanılarak test edilmiştir. Verilerin analiz edilmesiyle, öğrencilerin nüfus ve yerleşme konularıyla ilgili kavram yanılgılarına sahip oldukları tespit edilmiştir. İstatistikler sonucunda; veli eğitim durumlarına göre lise ve üstü okul mezunu olan velilerin çocuğu ile ilkokul mezunu olan velilerin çocuğunun başarıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Ayrıca farklı eğitim bölgelerindeki okullara göre öğrencilerin başarı yüzdeleri arasında da yine istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde fark ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Kavram, Kavram Yanılgıları

ABSTRACT**6th GRADE PRIMARY SCHOOL STUDENTS' UNDERSTANDING LEVEL AND MISCONCEPTIONS IN THE SUBJECT OF POPULATION AND SETTLEMENT**

Fatih ÇAKMAK

Primary Education Graduate Prossrom

Afyonkarahisar Kocatepe University, The Institute of Social Sciences

September 2006

Advisor: Prof. Dr. Hakkı YAZICI

As the foundation of some of the important geography and history concepts are laid out in the social study lectures in primary school, any wrong and faulty information that can be given to the student at this level causes the student to form errors about these concepts.

The aim of this study is to define and reveal the misconceptions that students at the sixth grade in primary school have in the subject of “population and settlement” in social studies lecture. This study was made in the spring session of 2006 with 191 students at the sixth grade in four primary schools one of which is in a village and three of them are in the city centre.

With analyzing the datum, it was determined that students have misconceptions about the subjects “population and settlement”. Moreover, according to the educational status of the parents of students and the schools from different regions of education, an important difference came out among the percentage of the success of students in the test about the subject “population and settlement”.

Key Words: Social Science, Concept, Misconceptions

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans Tez çalışmamda yardımlarını ve anlayışını esirgemeyen Danışmanım Sayın Prof. Dr. Hakkı YAZICI' ya, tezin istatistiksel bilgilerinin oluşturulmasındaki katkılarından dolayı Sayın Cüneyt AKAR' a ve Sayın Mevlüt GÜNDÜZ' e, Yüksek Lisans eğitimimde moral ve desteklerini benden hiçbir zaman esirgemeyen sevgili aileme teşekkürlerimi sunarım.

Fatih ÇAKMAK

ÖNSÖZ

İlköğretim okulları programında yer alan sosyal bilgiler dersi; bireyin yaşamında karşısına çıkacak olan çeşitli sorulara en uygun cevabı verebilmesi için bireyi hayata hazırlamayı, ona hayatın içinden olaylarla bu olaylardan nasıl ders alması gerektiğini, sosyal insan ve vatandaş olarak görev ve sorumluluklarını hatırlatır, öğretir.

Sosyal Bilgiler dersinde öğrenci hayata hazırlanırken, öğrendiği temel kavramları doğru bir şekilde öğrenmeli ki, daha sonra o kavramı zihninde değiştirmek zorunda kalmasın. Çünkü yanlış öğrenilen herhangi bir kavram, özellikle temel kavramlar, sonraki öğrenilecek kavramların da yanlış öğrenilmesine yol açabilir. Herhangi bir kavram yanılığısına sahip olan kişiye doğru kavramı öğretmek, kavramı ilk defa öğrenen bir kişiye göre daha güçtür.

Bu araştırma 7 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde giriş, alt bölümler halinde araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar, problemler, hipotezler ve tanımlar bulunmaktadır. İkinci bölümde konu ile ilgili kaynak araştırması verilmiştir. Üçüncü bölümde materyal ve metot açıklanmıştır. Dördüncü bölümde araştırmanın bulguları ve tablolar verilmiştir. Beşinci bölümde araştırmanın bulguları tartışılmıştır. Altıncı bölümde sonuçlar verilmiş ve önerilerde bulunulmuştur. Yedinci bölümde ise kaynaklar liste şeklinde verilmiştir.

ÖZGEÇMİŞ

Fatih ÇAKMAK

İlköğretim Anabilim Dalı

Yüksek Lisans

Eğitim

Lisans : 2002 Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler
Öğretmenliği Ana Bilim Dalı

Lise : 1998 Uşak Orhan Deniz Anadolu Lisesi

İş/İstihdam

2004- Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Uşak Özdemirler İlköğretim Okulu

2002- Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Uşak Avgan İlköğretim Okulu

Kişisel Bilgiler

Doğum Yeri ve Yılı: Uşak, 18 Ocak 1980 Cinsiyet: Erkek

Yabancı Dil: İngilizce

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Örneklem Grubu.....	29
Tablo 2. Soruların Kavramlara Göre Dağılımı.....	30
Tablo 3. Soruların Frekans Tablosu.....	31
Tablo 4. Öğrencilerin Sorulara Verdiği Cevapların, Cinsiyete Göre Karşılaştırılması.....	33
Tablo 5. Öğrencilerin Cevaplarının, Baba Mesleğine Göre Karşılaştırılması.....	34
Tablo 6. Öğrencilerin Cevaplarının, Anne Mesleğine Göre Karşılaştırılması.....	36
Tablo 7. Öğrencilerin Cevaplarının, Baba Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	37
Tablo 8. Öğrencilerin Cevaplarının, Anne Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	38
Tablo 9. Öğrencilerin Cevaplarının, Ailenin Aylık Gelir Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	38
Tablo 10. Öğrencilerin Cevaplarının, Okulun Hizmet Bölgesine Göre Karşılaştırılması.....	39

İÇİNDEKİLER.....	Sayfa
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
ÖZGEÇMİŞ.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	vii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Cümlesi.....	11
1.2 Alt Problemler.....	12
1.3 Hipotezler.....	13
1.4 Araştırmanın Amacı	13
1.5 Varsayımlar.....	14
1.6 Sınırlılıklar.....	14
1.7 Tanımlar.....	15

İKİNCİ BÖLÜM

KAYNAK ARAŞTIRMASI.....	17
-------------------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MATERYAL VE METOT.....	28
3.1 Evren ve Örneklem.....	29
3.2 Değişkenler.....	29
3.3 Veri Toplama Metotları.....	29
3.3.1 Başarı Testi.....	30
3.4 Uygulama.....	30
3.5 Verilerin Analizi.....	30

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGU VE YORUMLAR.....	31
------------------------	----

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA.....	43
5.1. Öğrencilerin Nüfus Konusunda Geçen Kavramlarla	
Hazırlanmış Sorulara Verdiği Cevaplar.....	43
5.2. Öğrencilerin Yerleşme Konusunda Geçen Kavramlarla	
Hazırlanmış Sorulara Verdiği Cevaplar.....	45

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	49
6.1. Sonuçlar.....	49
6.2. Öneriler.....	51

YEDİNCİ BÖLÜM

KAYNAKÇA.....	53
EKLER.....	57
EK1: İzin Belgesi.....	58
EK 2:Başarı Testi.....	61

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ:

Sosyal Bilgiler, Tarih ve Coğrafya derslerinde somut kavramların yanında soyut kavramlar da vardır. Bu nedenle bu derslerin öğrencilere etkili ve yeterli bir şekilde öğretilmesinde kavram öğretimi önemli bir yere sahiptir. Kavramın birçok tanımı yapılmıştır. Kavram Piaget (1965), Howard (1987)'de de görüleceği gibi, insanı çevreleyen nesne, olgu, olay ve durumların benzer ve farklı özelliklerinin algılanış biçimine dayanan ve/ ya da algılanış biçiminden kaynaklanan bilginin bellekteki biçimlenişidir.(http://modersmal.skolutveckling.se/turkiska/leyla/ped_m5/kavram3.htm #top 15.08.2003) Kavram, insan zihninde anlamlı hale gelen farklı obje ve olguların değişebilen ortak özelliklerini temsil eden bir bilgi yapısı, olarak tanımlanmaktadır (Ülgen, 2001). Diğer bir tanımla kavram; nesnelerin veya olayların ortak özelliklerini kapsayan ve bir ortak ad altında toplayan genel tasarım, mevhum, nosyon, (TDK, 1998: 1243) olarak tanımlanır. Kavramlar eşyayı, olayları, insanları ve düşünceleri benzerliklerine göre gruplandırdığımızda gruplara verdiğimiz addır. Dolayısıyla kavramlar somut eşya, olaylar veya varlıklar değil, belirli gruplar altında topladığımızda ulaştığımız soyut düşünce birimleridir. Kavramlar bilgilerin yapı taşlarını, kavramlar arası ilişkiler de bilimsel ilkeleri oluşturur. Kavramlar düşüncenin birimidir. O nedenle çocukluk çağında kavramlar ve onların adları olan sözcükler öğrenilir, ardından kavramlar sınıflandırılır ve aralarındaki ilişkiler bulunur. Bu kavramlar kullanılarak yeni kavramlar ve bilgiler üretilir. Bu öğrenme yaşam boyu sürer (Eyidoğan ve Güneysu, 2002:1) .

Kavramlar, dünyadaki gerçek obje ve olayların, insanların tecrübelerine dayalı olarak algılanan özellikleri kadar tanımlanabilmektedir. Algılanan özelliklerin gerçek özelliklerle tam olarak aynı olup olmadığı her zaman tartışılabilir. Örneğin, atom ilk kez bulunduğu çekirdeğinin parçalanmadığı açıklanmıştır. Ancak günümüzde atomun çekirdeğinin parçalandığı bilinmektedir. Ayrıca kavramlar bireyden bireye değişebilir. Çünkü insanlar dünyadaki gerçekleri kendi geçmiş yaşantılarına dayalı olarak algılar ve değerlendirirler. Yani bireyler kendi kavramlarını kendileri oluştururlar. Sorgulama seviyesindeki öğrenci göz önüne alındığında bazı kavramlar öğrenilmiş olmalıdır

(Başbüyük vd., 2004: 256). Bundan sonra yapılacak araştırmaların bu günkü sonuçları nasıl etkileyeceği şimdiden bilinmemektedir. İşte bu nedenlerle, kavramların özellikleri sürekli incelenmekte, kavramlar yeniden tanımlanmaktadır.

Kavramların Özellikleri

- Kavramların algılanan özellikleri bireyden bireye değişebilir.
- Kavramın orijinali (prototype) vardır. Kavramın orijinali, kavramın bireyin düşüncelerindeki ilk oluşumdur.
- Kavramların bazı özellikleri, bazen birden fazla kavramın üyesi olabilirler. Örneğin eğitim ve öğrenme iki ayrı kavramdır. Eğitim, bireyin kendi yaşantısı yoluyla davranışlarında istendik (kasıtlı, planlı) değişme meydana getirme sürecidir. Öğrenme, çevresel değişmeler sonucu bireyin davranışlarının değişmesidir. Davranış değişmesi iki kavramın ortak özelliğidir.
- Kavramlar objelerin ve olayların hem doğrudan hem de dolaylı olarak gözlenebilen özelliklerinden oluşurlar. Doğrudan gözlenen (somut) özellikler, obje ya da olayın fiziksel özellikleridir. Dolaylı gözlenen özellikler ise, onun anlamlarıdır (soyut).
- Kavramlar çok boyutludur. Bir kavram konumuna göre , bazen merkezde, bazen de merkezin çevresinde yer alabilir, hangi esasa/sayıtlıya dayalı olarak kullandığımızı bağlıdır.
- Kavramlar kendi içlerinde, özelliklerine uygun belli ölçütlere göre gruplanabilirler.
- Kavramların özellikleri de kendi içinde birer kavramdır (Ülgen, 2004: 107-116) .

Erdem ve Akman'a göre kavramlar genellikle somut ve soyut olmak üzere iki gruba ayrılır. Örneğin duyu organlarıyla doğrudan algılanabilen kavramlara somut kavramlar denir. Meyve, masa, sandalye gibi kavramlar bu gruba girer. Soyut kavramlar ise duyu organlarıyla doğrudan algılanamaz. Özgürlük, eğitim, demokrasi gibi kavramlar soyut kavramlara örnek gösterilebilir. Somut kavramlar genellikle soyut kavramlardan daha kolay öğrenilir. Bunun için Sosyal Bilgiler derslerinde harita, şema gibi materyallerin kullanımına özen gösterilebilir (Şeker, 2003: 12).

Milli Eğitim Bakanlığının Sosyal Bilgiler için hazırladığı müfredatların temel amaçlarından biri de temel kavramların kazandırılmasıdır. (Ekiz ve Akbaş, 2005)

Öğrenciler ilköğretime başladıktan sonra hayatlarında ilk defa bazı sosyal kavramlarla karşılaşmaktadırlar. İlk kez karşılaşılan bu tür kavramları, öğrenciler çoğu zaman anlamakta güçlük çekmekte, bu kavramları birbirine karıştırabilmekte veya kavramlarla ilgili yanılgılara düşmektedir. Eğitim kurumlarımızdaki geleneksel yöntemlerle ders işleme ve teknolojik araçların okullardaki yetersizliği, öğrencilerin konuları anlamlı öğrenememelerine sebep olmaktadır (Yazıcı ve Samancı, 2003).

Kavram öğrenme sürecinde bireyin bilgi işlem sürecinde sınıflamalar yapması gerekir. Bruner, bireyin kavram öğrenme stratejisi geliştirme konusunda, yaşa dayalı olarak gelişiminin önemli olduğunu vurgular ancak, bilişsel sınıflama işlemlerinde gelişim üzerinde durmaz. Ona göre çocuk uygun ortam ve deneme olanağı sağlanırsa her yaşta öğrenebilir. Piaget ise, bireyin sınıflama yeteneğinin, gelişim sürecine dayalı olarak değiştiği görüşündedir (Ülgen, 2001: 126). Genel anlamda öğrenme, çevresel koşulların değişmesiyle bireyin davranışlarında meydana gelen değişimdir. Kavram öğrenme ise, uyarıları belli kategorilere ayırarak, zihinde bilgiler oluşturmaktır. Yeterli bir öğrenmede bu bilgilerin davranışla bütünleşmesi öngörülür. Kavram, öğrenme yapılanma ve yapılandırma işlemidir. Bir öğrenci gördüğü bir objenin adını söyler ise, ya da ona bir olay açıkladığımızda , o olaya verilen adı söyler ise, bireyin bu kavramı kendi zihninde yapılandığı anlamına gelmez. Bellek sürecinde işaret edildiği gibi, bu bir tanıma ya da mekanik öğrenme olayıdır. Sözcük öğrenmedir (Ülgen, 2004: 107-116).

Geçmişten günümüze gelinceye kadar insanların nasıl öğrendiği, dışarıdan alınan bilgilerin zihne nasıl yerleştirildiği ve insanların yeni bilgileri hangi yollarla özümlediğini, özetle öğrenmenin nasıl meydana geldiğini açıklamak üzere pek çok öğrenme teorisi geliştirilmiştir. Öğrenme ile ilgili olarak bir çok tanım yapılmakla birlikte, üzerinde görüş birliğine varılan en önemli husus öğrenmenin oldukça karmaşık bir süreç olduğudur. Özellikle son yıllarda bilginin öğrenenin kendi zihninde yapılandığını savunan yapılandırmacı yaklaşımın (constructivism) öğrenmeyi açıklamakta en çok kullanılan felsefi yaklaşım haline gelmesi ve bu süreçte öğrencinin sahip olduğu bilgi birikiminin yeni bilgiyi kabullenmede son derece önemli olduğunun belirlenmesi, müfredatlarda yer alan kavramlarla ilgili öğrencilerin mevcut bilgilerinin ortaya çıkarılmasına yönelik çalışmaların hızla artmasına sebep olmuştur (Karamustafaoğlu vd, 2004: 98-99).

Öztürk ve Otluoğlu (2002)' ye göre Sosyal Bilgiler, ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili, temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır. Bir başka tanımda ise “ belli başlı sosyal konularda vatandaşlık becerilerinin kullanılması için sosyal ve beşerî bilimlere ait kavramların disiplinler arası entegrasyonu olarak tanımlanmaktadır.Tanımlardan anlaşılacağı üzere sosyal bilgiler insan faaliyetlerini kapsayan tüm disiplinlerden bir bileşke olarak karşımıza çıkmaktadır (Taşlı, 2005).

Bir toplumda yaşayan insanların, o toplumun yaşayışı, ilişkileri, kültürü, dünya toplumları içindeki yeri, çeşitli uluslarla bağlantıları konusundaki temel ve genel bilgilerinin önemli bir bölümünü "Sosyal Bilgiler" oluşturmaktadır. Ancak, Sosyal Bilgiler; Tarih, Coğrafya, Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi gibi günümüzde ilköğretim programlarında yer alan; aslında "Sosyal Bilimler" denilen Sosyoloji, Ekonomi, Psikoloji, Antropoloji vb. gibi disiplinlerden seçilerek, o yaşlardaki öğrencilerin düzeyine uygun, daha somut ve daha yalın özelliklere sahip duruma getirilen konuları içermektedir. Son yıllarda, toplumsal gelişmelerin hızlanması ve bilimsel bilginin hızla artmasıyla, ortaya çıkan 'bilgi patlaması' sonucu, Sosyal Bilimler içinde yeni yeni disiplinler oluşmakta ve disiplinler arası çalışmalar giderek önem kazanmaktadır.

Sosyal Bilimlerin büyük ölçüde ortak ve birbirini tamamlayıcı yönleri sahip bulunması, disiplinler arası yaklaşımı desteklemekte, ayrıca bunu gerekli kılmaktadır. İşte Sosyal Bilgiler dersi, daha önce de belirtildiği gibi, böyle bir yaklaşıma olanak tanıırken temel kültür öğelerini, birçok alandaki çalışmalardan sağlanan bulgulardan, disiplinler arası bir yaklaşımla alıp yoğurmakta; ilköğretim düzeyine ve kendi yapısına, kendi doğasına uygun bir anlayışla varlığını bütünleştiren bir ders olarak programdaki yerini almaktadır (Can vd., 1998: 7).

Sosyal Bilgiler içinde yer alan coğrafya bilgisi öğrencilerin kendi çevreleri hakkında bilgi toplamalarını ve bu bilgilerini kullanmalarını sağlar. Öğrenciler yaşadıkları fiziksel çevre ile ekonomik etkinlikleri, yaşam tarzları arasında ilişki kurabilir, çevresini tanır, insanın doğal çevreye etkisinin yanında doğal çevrenin de insan üzerine yaptığı etkiyi kavrayabilir (Akbaş, 2002: 1). Coğrafya bilgisiyle ilgili

ilköğretim Sosyal Bilgiler dersinin genel amaçlarından biri de "insanların birbiriyle ve coğrafi çevreyle karşılıklı etkilerini, insan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler; yurdun ekonomik kalkınmasında bilgili ve etkili birer vatandaş olarak yetişirler" şeklindedir (MEB,1998). İlköğretim birinci ve ikinci kademe Sosyal Bilgiler derslerinde "*Yakın Çevremiz*", "*İlimiz ve Bölgemizi Tanıyalım*", "*Güzel Yurdumuz Türkiye*", "*Coğrafya ve Dünyamız*", "*Türkiye'miz*", "*Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri*" ve "*Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası*" adlı *coğrafya* ünitelerinde öncelikle kavramların anlam bilgisi verilmektedir. Bununla birlikte çocuklara yaşadığı gezegen olarak dünya hakkında bilgiler verilerek, çeşitli özellikleri ve koordinat sistemi tanıtılmaktadır. Öğrencilerin yakın çevreyi tanımasının önemini kavraması yanında plan, kroki, grafik, tablo hazırlama ve yorumlama ile harita, küre, atlas, koordinatlar ve yön tayini gibi coğrafi becerilerin kazandırılması amaçlanmaktadır. Ayrıca yurdumuzun dünya üzerindeki yerinin önemini kavratarak, ülkemiz coğrafi bölgelerinin doğal ve beşerî çevre sistemlerini tanıması sağlanır. Öğrencilerin çevreyi korumanın bir görev ve yaşanılabilir bir çevrenin de temel insan hakkı olduğu bilincine varması sağlanır. Böylece öğrencilerin yaşadıkları çevrenin farkına varmaları sağlandığı gibi, dikkatli gözlem yapmalarını sağlamak da mümkün olabilecektir. Bu da öğrencide yurtseverlik duygusunun gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Özellikle ilköğretimde, çocuk toplumsallaştırılırken, sınıfta, değişik bilim dalları ile ilgili ilke ve genellemeler, ayrı ayrı dersler olarak değil, onların ortak noktaları alınarak belirli bir bütün içinde, birbiriyle kaynaştırılmış olarak sunulur. Bütünü görüp anlamak ve ona uygun öğrenme yaşantıları içine girmek daha kolaydır ve böyle bir yaklaşım çocuğun gelişim ve öğrenme ilkelerine de uygun düşmektedir. Öğretimde bütünlük yaklaşımının izlenmesi, öğrencilere önemli yararlar sağlar. Böylece, öğrenciler toplum içindeki yetişkin yurttaş rolüne çok yönlü olarak daha iyi hazırlanabilirler. Ayrıca böyle bir yaklaşım, öğretmenlere daha çok esneklik, hayal gücü ve yaratıcılık olanakları sağlar

Ayrıca, ilköğretimdeki Sosyal Bilgiler dersinin, çocuğun içinde bulunduğu toplumsal yaşamla çok yakından ilgili bulunduğunu da belirtmek gerekir. Bu derste çocuk, özellikle içinde yaşadığı yakın ve uzak toplumsal çevresini, geçmişini, bugünü ve geleceğini yakından tanıma olanağını bulur. Denilebilir ki bu ders, toplumun ideallerini çocuğa kazandırmakla yükümlüdür. Bu derste, çocuk, toplumsal sorunlarla karşı karşıya

birakılır ve kendisinin toplumsal yaşamla kaynaşması sağlanır. Bu yolla, Sosyal Bilgiler dersi, çocuğun toplumsal kişiliğinin oluşturulması ve geliştirilmesinde önemli bir işlevi yerine getirmiş olur (Can vd., 1998: 7-8).

Coğrafya eğitiminin diğer amaçları arasında; doğal çevre ile insan faaliyetleri arasındaki etkileşimi kavrayabilmek, insan faaliyetleri üzerinde çevrenin etkisini bilmek ve gözlemleyebilmek, coğrafi bölge ve yöreler arasındaki farklılıkların nedenlerini kavrayarak kültürel çevre farklılıklarının oluşumu üzerindeki etkilerini görebilmek sayılabilir. Ayrıca diğer milletlere, farklı kültürlerle karşı hoşgörülü olmak ve saygı duymak (Yaşar, 2004).

Eğitim bilimciler, bilimlerin asıl amaçlarının bireylere belirlenmiş olan özellikleri oluşturacak davranışları kazandırmak olduğunu belirtmektedirler.

“Program geliştirme alanında çalışan eğitimciler, insanların günlük yaşamlarında bilgi, duygu ve beceriyle ilişkili davranışlarda bulduklarını göz önüne alarak eğitim yoluyla ulaşacak amaçların belirlenmesinde kolaylık olmak üzere amaçları aşağıdaki gibi sınıflandırmışlardır.

a- Bilgiyi tanıma, hatırlama onun üzerinde akıl yürütme, kavramlar, genellemeler, kuramlar ve bunları denetleme gibi süreçlerde kendini gösteren yetkilerden oluşan “bilişsel” alan

b- İlgi, tutum ve öz kavramı gibi adlarla anılan duygu ve eğitimlerden oluşan “duyuşsal” alan.

c- Organların tek tek ve toplu hareketleriyle ilgili becerilerden oluşan “devinişsel (psiko-motor)”alan

“Öğrenilmiş davranışların tümünde, zihinsel, duyuşsal ve devinişsel (psiko-motor) özellikler vardır. Bu davranışların hiç biri öbüründen tümüyle soyutlanamaz. Bilişsel alana giren bir davranış bir boyutuyla duyuşsal alana, diğer bir boyutuyla da devinişsel alanla ilgili olur.”(Kemerteş, 1997: 166).

İlköğretim okullarında Coğrafya öğretiminin amaçları ise şöyledir.

“Coğrafya dersi programı T.T.K.B. ‘nın 10.07.1985 tarih ve 11 sayılı kararı ile kabul edilmiş; 08.09.1985 tarih ve 2195 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yayınlanmıştır.

Öğrencilere:

- 1- Türkiye'nin dünya üzerindeki işgal ettiği yer ve mevkiinin önemini kavratmak, onlara ülkemizin kalkınmasında severek sorumluluk alma duygusunu geliştirmek.
- 2- Halkımızın çeşitli coğrafi bölgelerindeki yaşayış şekillerini, yurdumuzun imkan ve servetlerini, turistik zenginliklerini ve coğrafyasından kaynaklanan meselelerini öğretmek, vatanını ve milletini sevdirmek.
- 3- Yurdumuzun imkan ve kaynaklarını tanıtmak, sınırsız olmayan bu tabii servetlerimizin israfından kaçınma fikrini aşlamak ve Türkiye tabiatını korumaları gerektiğini zihinlerine yerleştirmek.
- 4- Türklerin yaşadığı ülke ve bölgelerin coğrafyalarını öğretmek, Türklerin geniş bir alana dağılmış büyük bir millet olduğunu göstermek.
- 5- Türkiye'nin başlıca tarım ve endüstri ürünleri ile ticari ilişkileri hakkında bilgi kazandırmak (Güngördü, 1997: 39).

Kavram (concept), kelimenin isim halidir ve bir görüş veya düşünce özellikle nesnelere bir sınıfının genelleştirilmiş bir görüşüdür. Kavramlama (conception), olay zincirlemelerinin veya bazı işlerin başlangıcı; zihinsel algılama davranışı, süreci veya gücü; özellikle soyut fikirlerin oluşması; orijinal bir fikir, model veya plan demektir. Kavram yanılması (misconception), bazı sözlüklerde yanlış anlama olarak da geçmektedir ve kavramlamanın yanlış veya eksik yapılması demektir. Yukarıdaki açıklamaların hiçbir yerinde hata veya bilgi eksikliğinden dolayı verilen yanlış cevap diye bir şey söz edilmemektedir. Kavram yanılması bir hata değildir veya bilgi eksikliğinden dolayı yanlış verilen cevap değildir. Kavram yanılması zihinde bir kavramın yerine oturan fakat bilimsel olarak o kavramın tanımından farklı olması demektir. Hatalarının doğru olduklarını sebepleri ile birlikte açıklıyorlarsa ve kendilerinden emin olduklarını söylüyorlarsa o zaman kavram yanılımları var diyebiliriz. Yani bütün kavram yanılımları birer hatadır ama bütün hatalar birer kavram yanılımları değildir. Öğrencilerin yanlış inançları ve deneyimleri sonucu ortaya çıkan davranışlar olarak tanımlanmaktadır

(http://tr.wikipedia.org/wiki/Kavram_Yan%C4%B1lg%C4%B1s%C4%B1 12 04 2006).

Öğrencilerin formal eğitimin yürütüldüğü sınıf ortamına gelirken çeşitli kavramlarla ilgili olarak, kendi düşüncelerine göre oldukça iyi kurulmuş olan, fakat bilimsel anlamda kabul edilir görüşlerle uyuşmayan alternatif fikirlerle birlikte geldikleri artık bilinen bir gerçektir (Karamustafaoğlu vd, 2004: 98-99).

İsmi ne olursa olsun yada hangi terim kullanılırsa kullanılsın ortada bir gerçek var ki öğrenciler sınıfa gelirken bu alternatif düşüncelerini de beraberlerinde getirmektedirler. Öğrencilerin sahip olduğu bu kavramlar, kendi içlerinde belirli bir bütünlük halinde olduklarından ve günlük hayattaki bazı tecrübelerinden destek aldığından dolayı değiştirilmeye ve olumlu yönde geliştirilmeye dirençlidir. Bu durum, öğrencinin yanlış anlamaya sahip olduğu o kavramın ilişkili olduğu diğer kavramları öğrenmesinde de olumsuz etkiler yapmaktadır (http://tr.wikipedia.org/wiki/Kavram_Yan%C4%B1lg%C4%B1s%C4%B1 12 04 2006).

Yapılan çalışmalar neticesinde, kavramsal öğrenmeyi engelleyen iki faktörden söz edilebilir. Birinci faktör, öğrencilerin ilk kavramları, ikinci faktör ise öğrencilerin sahip olduğu yanlış kavramlardır (Bozkurt, 2001).

Öğrencilerin sahip olduğu ilk kavramlar, bilimsel olarak kabul edilmiş kavramlarla uyuşmadığı zaman “hatalı” ya da “yanlış” olarak isimlendirilir. Yanlış kavramların oluşması;

- Öğrencilerin yeni öğrenme durumlarında kendi ön bilgilerini kullanmasındaki yetersizlikten,
- Öğrenmenin, öğrencilerin zihinlerinde kavramsal değişimi sağlamada başarısızlığa uğramasından,
- Kavramların, öğrenciler tarafından öğrenilirken belirli durumlarda anlam bütünlüğü kurulamamasından kaynaklanabilir (Yılmaz, 1998).

Alternatif kavramlar fiziksel çevre ile etkileşimden veya aile üyeleri, akranlar veya medya gibi sosyal kaynaklardan yola çıkılarak yani çevresel olarak üretilebilir. Bazı araştırmacılar alternatif kavramların bir öğretim sonucu olduğuna da inanmaktadırlar. Yani öğrenciden bir problemi çözmesi istendiğinde uygun çözümü sağlamak için başka bir alternatif kavramı üretebilir. Böyle bir durumun muhtemelen öğrencinin sıkça karşı karşıya kaldığı soyut kavram yada yapay durumlarda da meydana gelmesi mümkündür.

Ancak böyle bir durumun sadece bir açıdan bakılarak açıklanması yeterli değildir. Öğrencilerin zorlanmalarının bilgilenme sürecindeki uygunsuz eşleştirmeleri ve bilgi yapılarındaki yetersiz tanımlamalar, aşırı bilgi yükleme, bilimsel terminoloji ile anadiline ait karıştırmalar veya uygun olmayan analogilerin kullanımı gibi iletişim zorluklarından dolayı alternatif kavramların arttığı belirtilmektedir. Bunların yanında ders kitaplarında kullanılan bilimsel terminolojinin kabaca kullanımı da dikkate değerdir. Ayrıca bu kitaplarda kullanılan tanımlar ve açıklamaların genel olarak kabul edilen bilimsel görüşlerle uyumlu olmadığı ve öğrencilerin yanlış anlamasına katkıda bulunma olasılığını artırdığı rapor edilmektedir (Doğar ve Başbüyük, 2005: 349).

Öğrenenin dışarıdan aldığı yeni bilgiyi sahip olduğu bilgiler üzerine yerleştirdiği ve bu sayede yeniden yapılandığı düşünüldüğünde, öğrencilerin sahip olduğu fikirlerin belirlenmesi ve bunlar içerisinde hatalı olanlar varsa bunların düzeltilmesi sonraki öğrenmeler için son derece önemli hale gelmektedir. Yanlış kavramların değişime karşı dirençli oldukları ve geleneksel öğretim yöntemlerinin öğrencilerin yanlış kavramlarının düzeltilmesinde ve anlamlı öğrenmenin sağlanmasında yetersiz olduğu yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur (Karamustafaoğlu vd, 2004: 98-99).

Kavram yanılgıları, kişilerin olaylar hakkında bilimsel olarak tamamen yanlış olan fikir ve anlayışlardır. Kavram yanılgıları, kavram maskesi giymiştir, ancak maskenin arkasındaki kavram değil kavram görünümündeki yanılgıdır. Kavram yanılgıları, aynı olay ile ilgili gerçek kavramları gölgeler ve bulanıklaştırır, bu nedenle oldukça tehlikelidir. Bir konuda hiç bir kavrama ve bilgiye sahip olmamak, o konuda kavram yanılgısına sahip olmaktan çok daha iyidir. Birden çok problemin aynı ve tek düze yolla çözülmesi halinde veya öğrencilere problem çözerken düşünmek için yeterli süre verilmemesi durumunda kavram yanılgıları ortaya çıkar. Öğrencinin sahip olduğu bir kavram yanılgısını ortadan kaldırarak doğru kavramı kavratma, öğrencinin önceden edindiği yanlış fikirleri ve anlayışı bilinç altından silmeyi ve doğru kavramı öğretmeyi içeren bir süreci gerektirir. Bu kolay bir iş değildir. Bir konuda hiç bir fikri olmayan bir öğrenciye o konuyu öğretmek kısmen kolaydır, ancak o konu hakkında farklı ve yanlış bilgiye sahip öğrencide istendik davranış değişikliğini sağlamak bir çırpıda yapılacak bir eylem değildir. Bu uzunca ve zahmetli bir süreci gerektirir. Bu süreçte öğretmen kadar ders kitaplarının da çok önemli bir rolü vardır. Ders kitaplarından, öğrencide yaygın olan kavram yanılgılarına dikkat çekerek bu kavram yanılgılarını giderici

fazladan örnek ve uygulamalara yer vermesi beklenirken, maalesef, ders kitapları bazı durumlarda değil kavram yanlışlarını giderici rol üstlenmeyi kavram yanlışlarının kaynağı durumundadır. İçerisinde hiç bir bilimsel hata ve kavram yanlışlığı barındırmayan bir ders kitabı dahi kavram yanlışlarını giderici önlemler almadığı ve uygun yöntemler üzerinde durmadığı için eleştirilmeli iken, incelediğimiz ders kitaplarının tamamına yakını bilimsel hatalarla dolu ve kavram yanlışlarına kaynak oluşturacak niteliktedir. Bu sadece Türkiye'ye özgü bir sorun değildir (<http://w3.gazi.edu.tr/~bgunes/files/kavramyanilgilari/giris.html> ,20.04.2006).

Kavram yanlışları, klasik öğretim tekniklerine dirençli, sabit ve yaygın olarak bilimsel kavramlarla örtüşmeyen fikirler olarak tanımlanabilir. Kavram yanlışlarının temel nedenleri; öğrenci faktörleri (Önceden gerekli olan bilginin eksikliği, önyargılar, motivasyon ve ilgi eksikliği, bilimsel konularda günlük konuşma dilinin kullanılması), öğretmen faktörleri (Yetersiz konu bilgisi, kavramların kategorilendirilmesi, detaylara fazla önem verme) ve ders kitapları faktörleri (öğretme sıralaması, çok fazla hata ve yanlış bilgi içermesi, şekil ve örneklerin eksikliği, konular arasında bağlantı eksikliği) olarak sıralanabilir (Eyidoğan ve Güneysu, 2002: 8).

Kavram yanlışlarının genel özellikleri de aşağıdaki gibidir;

1. Öğrenciler derse, çoğunluğu doğal olaylara dayalı olmak üzere, çok sayıda ve çeşitli kavram yanlışına sahip olarak gelirler. Öğrenciler bu kavramları, karşılaştıkları olayları bilimsel yaklaşımdan farklı bir tarzda açıklamakta kullanırlar. Öğrenciler kendi aralarında herhangi bir doğal olay hakkında çok sayıda farklı görüşe de sahip olabilirler.

2. Kavram yanlışları yaş, yetenek, cinsiyet ve kültürel geçmişten bağımsızmış gibi görünmektedir. Bunlar inatçı bir şekilde öğrencilerin zihninde kalır ve genellikle de geleneksel öğretim yolu ile değiştirilemez. Öğrencilerin sahip oldukları kavram yanlışları, çoğu kez, eski bilim adamlarının ve filozofların kavramları ile paralellik gösterir.

3. Kavramsal değişim sağlamak üzere tasarlanan öğretim stratejileri uygulandığında üç temel sonuç ortaya çıkmıştır:

i.) Bilimsel çevrelerin görüşü ile uyuşan kavramların oluşumunu kolaylaştırmada başarı sağlanmaktadır, ancak,

ii.) öğretim süresince gelişen farklı olaylar her zaman beklenen bilişsel değişimleri sağlayamamaktadır, ve son olarak,

iii.) öğrenciler testteki sorulara doğru cevap vermiş olsalar dahi çoğu kez sahip oldukları kavram yanlışlarını sürdürmektedirler.

4. Bilimsel kavramlar anlatılırken, çoğu kez, öğrencilerin bunları hemen anladıkları düşünülür. Ancak, öğretim süresince öğrencilerin kavram yanlışları sunulan bilimsel kavramlarla, tahmin edilemeyecek kadar büyük ölçüde etkileşerek istenmeyen olumsuz sonuçlar doğurabilir.

5. Öğrenciler aynı anda birbirleriyle çelişkili kavramlara sahip olabilir. Bu kavramlardan bazıları fen derslerini sürdürmekte ve sorulan soruları cevaplamakta kullanılırken diğerleri okul dışında yaşanan olayları açıklamakta kullanılır.

6. Yıllarca fen dersi almış olmalarına rağmen birçok yetişkin ve fen öğretmeni öğrenciyken sahip oldukları kavram yanlışlarını sürdürülebilmektedirler.

7. Kavram yanlışları her bir öğrencinin geçmişteki karmaşık kişisel deneyimine dayanmaktadır. Bu deneyimler; dünyayı gözlemlemek, kişisel kültür ve kullandıkları dil olabileceği gibi televizyon yoluyla öğrenme ve okulda alınan fen dersi öğretimi de olabilir. Her bireyin kendine özgü bir geçmişi vardır, dolayısı ile diğer öğrencilerden farklı kavram yanlışlarına sahip olabilir (<http://w3.gazi.edu.tr/~bgunes/files/kavramyanilgilari/ky%20ozellikleri.html>, 20.04.2006).

Kavram yanlışlarının daha sonra düzeltebilme imkanı olmakla beraber, daha önce oluşmuş bilgiyi değiştirmenin oldukça zor olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin kavram yanlışlarını oluştuğu anda belirlemek güç olduğundan ileriki yaşamında değiştirilmesi olasılığı da azalmaktadır. Bu yüzden yapılması gereken ilk şey nedenlerin ortadan kaldırılmasına çalışmak ve oluşmasını en aza indirgeyebilmektir (Eyidoğan ve Güneysu, 2002:1).

1.1 . Problem Cümlesi

Araştırmanın problemi aşağıdaki biçimde ifade edilmiştir.

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine ait Nüfus ve Yerleşme konularında geçen kavramları anlama düzeyleri ile kavram yanlışları nelerdir?

Araştırmanın alt problemleri ise aşağıdaki gibidir.

1.2 . Alt Problemler

1. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersine ait Nüfus ve Yerleşme konularında geçen kavramları anlama düzeyleri ile kavram yanlışları üzerinde cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?
2. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersine ait Nüfus ve Yerleşme konularında geçen kavramları anlama düzeyleri ile kavram yanlışları üzerinde babalarının mesleğine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?
3. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersine ait Nüfus ve Yerleşme konularında geçen kavramları anlama düzeyleri ile kavram yanlışları üzerinde annelerinin mesleğine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?
4. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersine ait Nüfus ve Yerleşme konularında geçen kavramları anlama düzeyleri ile kavram yanlışları üzerinde ailelerinin ekonomik durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?
5. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersine ait Nüfus ve Yerleşme konularında geçen kavramları anlama düzeyleri ile kavram yanlışları üzerinde annelerinin eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?
6. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersine ait Nüfus ve Yerleşme konularında geçen kavramları anlama düzeyleri ile kavram

yanılgıları üzerinde babalarının eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?

7. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersine ait Nüfus ve Yerleşme konularında geçen kavramları anlama düzeyleri ile kavram yanılgıları üzerinde öğrenim gördükleri okulların hizmet bölgelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?

1.3 . Hipotezler

1. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersine ait Nüfus ve Yerleşme konularında geçen kavramları anlama düzeyleri ile kavram yanılgıları üzerinde cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.
2. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersine ait Nüfus ve Yerleşme konularında geçen kavramları anlama düzeyleri ile kavram yanılgıları üzerinde babalarının mesleğine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.
3. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersine ait Nüfus ve Yerleşme konularında geçen kavramları anlama düzeyleri ile kavram yanılgıları üzerinde annelerinin mesleğine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.
4. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersine ait Nüfus ve Yerleşme konularında geçen kavramları anlama düzeyleri ile kavram yanılgıları üzerinde ailelerinin ekonomik durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.
5. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersine ait Nüfus ve Yerleşme konularında geçen kavramları anlama düzeyleri ile kavram yanılgıları üzerinde annelerinin eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.
6. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersine ait Nüfus ve Yerleşme konularında geçen kavramları anlama düzeyleri ile kavram yanılgıları üzerinde babalarının eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.
7. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersine ait Nüfus ve Yerleşme konularında geçen kavramları anlama düzeyleri ile kavram yanılgıları

üzerinde öğrenim gördükleri okulların hizmet bölgelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

1.4 . Araştırmanın Amacı :

İlköğretimdeki “Sosyal Bilgiler” dersinin öğretiminde en önemli amaç, öğrenciye “toplumsal kişilik” kazandırmaktır. Toplumsal kişiliğin de en önemli özelliği “iyi bir yurttaş” olmaktır (Binbaşıoğlu, 1981, 42). Sosyal Bilgiler dersine öğrenciler kavramları kulaktan dolma, eksik veya yanlış yollarla öğrenerek gelmektedirler. Bu durum da öğrencilerin kavramları kavramasına engel teşkil etmektedir. Öğrenci, zihnindeki tanımı değiştirmemek için direnç göstermektedir.

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde Türkiye’imiz ünitesindeki “nüfus” ve “yerleşme” konuları içerisindeki kavram yanlışlarını ortaya çıkarmaktır.

1.5 . Varsayımlar

1. Başarı testi soruları hazırlandıktan sonra kapsam geçerliliğini ölçmek için bir gruba pilot uygulama yapılmıştır. Elde edilen verilerin analizi yapılmış ve uzman görüşlerine başvurulmuş bazı hatalı sorular çıkarılmıştır. Sorulara son şekli verilmiştir. Test sorularının, Nüfus ve Yerleşme konularında öğrencilerin kavram yanlışlarını ölçme açısından uygun nitelikte olduğu kabul edilmektedir.
2. Sorular öğrencilerin 6. sınıf düzeyinde Nüfus ve Yerleşme konuları ile ilgili hem bilmeleri gereken noktalara hem de yanlış kavradıkları düşünülen noktalara değinmek üzere hazırlanmıştır. Bu nedenle de; soruların Nüfus ve Yerleşme konuları ile ilgili, öğrencilerin bilmeleri gerektiği noktaları vurguladığı düşünülmektedir.
3. Başarı testinin uygulanması sırasında seçilen ilköğretim okulları öğrencilerinin araştırmaya olan katkıları eş etkinlik seviyesinde kabul edilmiştir.
4. Test sorularına öğrencilerin araştırmanın ciddiyet boyutunu algıladıkları ve bu nedenle de samimi davranarak objektif cevaplar verdikleri varsayılmaktadır.

1.6 . Sınırlılıklar

1. Araştırma 2005-2006 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde yapılmış ve Uşak ili içerisinde seçilen 4 ilköğretim okulunun 6. kademesindeki 191 öğrenciyle sınırlı tutulmuştur.
2. Araştırmanın birinci aşamasında; Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgilerde Coğrafya eğitimi alanlarında, kavram ve kavram öğretimi hakkında bilgi verilmiştir. Kavram yanlışları ile ilgili, çeşitli alanlarda yapılmış çalışmalarla literatür incelemesi yapılmıştır. İkinci aşamasında ise uygulanan anket çalışmaları ve değerlendirmeleri ile sınırlı tutulmuştur.

1.7 . Tanımlar

Araştırmada ve hazırlanan başarı testinde kullanılan kavramların tanımları aşağıda verilmiştir.

Sosyal Bilgiler; ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili, temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır

Kavram; (Concept) nesnelerin veya olayların ortak özelliklerini kapsayan ve bir ortak ad altında toplayan genel tasarım, mevhum, nosyon, diğer bir tanımla; insanı çevreleyen nesne, olgu, olay ve durumların benzer ve farklı özelliklerinin algılanış biçimine dayanan ve/ ya da algılanış biçiminden kaynaklanan bilginin bellekteki biçimlenişidir.

Kavram yanlışsı; (misconception) zihinde bir kavramın yerine oturan fakat bilimsel olarak o kavramın tanımından farklı olması demektir.

Alternatif kavram; (alternative conception) evrensel tanımı olan bilimsel bir kavram veya ifadenin olması gerekenden farklı, çelişkili, anlaşılması zor ve karmaşık bir şekle sahip olmasıdır.

İl; merkezi yönetimin, coğrafya durumuna, ekonomik şartlara, kamu hizmetlerinin gereklerine göre, ülke üzerinde yayılmış en önemli bölümüdür.

Metropol; nüfusları milyonları aşan ve bir ülkenin en önemli şehri veya şehirleri olmuş kentlere denir.

Şehir; nüfusun çoğu ticaret, sanayi ve yönetimle ilgili işlerle uğraşan, tarımsal etkinliklerin olmadığı yerleşim alanlarıdır.

Köy; Türkiye'nin en küçük idari birimi. Muhtar tarafından yönetilir. Nüfusu 2 binden az, geçimini genellikle tarım ve havacılıkla sağlayan kırsal yerleşme.

Mezra ; yaz ayları içinde hayvan otlatmak, ziraat yapmak veya geçimin temini için her türlü işte çalışmak, hatta dinlenmek amacıyla çıkılan, gidilen, çoğu kez köyden oldukça uzak olmasına karşın köye bağlı bir geçim sahası veya köyün asıl geçim sahasına ekli ikinci bir bölümüdür.

Kom; sadece hayvanların otlatıldığı alanlarda kurulan geçici yerleşme tipi.

Göç; ekonomik siyasi veya sosyal nedenlerle insanların veya toplumların bir yerden başka bir yere gitmeleridir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI:

Öğrenciler küçük yaşlarda, dünyayı kendi deneyimleri ile tanıyarak; zihinlerinde gerçek bilimsel düşüncelerden farklı bir düşünce süreci oluştururlar. Çocukların; bütün varlıkların ruh taşıdığına inanma; çevrelerinde olayları kendi düşündükleri şekilde kabul etme gibi farklı duygu ve sezgilerine dayalı olarak, zihinlerinde oluşturdukları bu düşüncelere “Çocukların Bilimi” adı verilir. “Çocukların Bilimi”ndeki, nesnelere ve olaylara ait kavramlara “Yanlış Kavramlar” adı verilir (Büyükkasap vd, 2001).

Bu çalışma öğrencilerin nüfus ve yerleşme konuları içerisinde geçen kavramları öğrenme durumları ve kavram yanlışları ile ilgilidir

Kavram Yanlışları ile İlgili Araştırmalar

Baloğlu (2003) tarafından *İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Dünya ve Evren Konusu ile İlgili Kavram Yanlışlarının Tespiti ve Bu Kavram Yanlışları Üzerinde Öğretmen Tutum ve Davranışlarının Etkisi* adlı bir araştırma yapılmıştır.

Bu araştırmada 6. sınıf öğrencilerinin dünya ve evren konularında karşılaştıkları kavram yanlışlarının ve bu kavram yanlışları üzerinde öğretmenlerin tutum ve davranışlarının etkisinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Araştırma kullanış biçimi, amacı, düzeyi ve fonksiyonu açısından “ temel araştırma “ çevre açısından “ alan yada saha araştırması” ve kullanılan yöntem, amaç, zaman ve kontrol imkanlarına göre ise “betimsel araştırma” olarak nitelendirilmiştir.

Araştırmanın evreni, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Ankara’daki ilköğretim okullarının 6. kademesindeki öğrencileri ile yine Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Ankara’daki ilköğretim okullarında görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenleri olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemini ise Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Ankara’da belirlenen 21 ilköğretim okulunun 6. kademesindeki 831 öğrenci ile bu öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine giren 26 öğretmen alınmıştır.

Araştırmanın birinci bölümünde literatür taraması yapılmış, ikinci bölümünde ise ilköğretim 6. kademesinde bulunan öğrencilerin dünya ve evren konusu ile ilgili algılamaları ve yanlış kavramları ile bu öğrencilere konuyu öğreten öğretmenlerin mesleki yeterlilikleri ve öğrencilerin kavrama düzeyini etkileyen faktörler hakkındaki düşüncelerini belirlemeye yönelik belirli sayıda soru oluşturulmuştur. Sorular şekil itibarıyla Mike Summors ve Jenny Mant isimli araştırmacıların birlikte yayınlamış oldukları “A survey of British primary school teachers’ understanding of the Earth’s place in the universe” başlıklı makaleden alınmıştır.

Sağlam (2002) tarafından *İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersindeki Kavramları Öğrenme Düzeyi* adlı bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma 4. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi “aile, okul ve toplum hayatı” ünitesinde geçen kavramları öğrenme düzeylerini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmada; öğrencilerin kavramları öğrenme düzeyleri ile Sosyal Bilgiler dersi başarıları arasındaki ilişki; öğrencilerin ailelerinin kültürel düzeyleri ve kavramları öğrenmeleri arasındaki ilişki ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır

Yazıcı ve Samancı (2003) tarafından *İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ders Konuları ile İlgili Bazı Kavramları Anlama Düzeyleri* konulu bir araştırma yapılmıştır.

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders konuları ile ilgili bazı kavramlar hakkında öğrencilerin fikir, duygu ve düşüncelerini tespit ederek onların bu kavramları anlama düzeylerini tespit etmektir. İlköğretim öğrencilerinin Sosyal Bilgiler ders konuları ile ilgili kavramları anlama düzeylerinin belirlenmesi, Sosyal Bilgiler ders müfredatlarının geliştirilmesi ve öğretim yöntemlerinin daha etkili olarak uygulanması açısından önemli sayılabilir.

Araştırma betimsel nitelikte bir alan araştırması olarak yürütülmüştür. Araştırmanın örneklemini iki ilköğretim 5. sınıf şubesinden 44 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma ilköğretim 5.sınıf “Güzel Yurdumuz Türkiye” ünitesi üzerinde yoğunlaştırılmıştır. İlköğretim 5. sınıf ders kitabı ve İlköğretim Sosyal Bilgiler müfredat programı incelenerek ünitelerde geçen 30 adet kavram tespit edilmiştir. Daha sonra bu kavramlar, öğrencilerin kısa yazılı cevaplar verebilecekleri şekilde anket form halinde düzenlenerek, ünite konuları sınıfta işlendikten iki hafta sonra

uygulanmıştır. Ünite de geçen kavramlar tespit edilirken öğretmenler ve eğitim uzmanlarının da fikri alınmıştır. Uygulanan anket formundan elde edilen veriler, kavramı doğru anlama, kavram yanılığısı, kavram kargaşası ve cevapsız şekilde tasnif edilerek, öğrencilerin bu kavramlarla ilgili anlama düzeyleri tablolar haline getirilip yorumlanmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlara dayalı olarak, ilköğretim Sosyal Bilgiler dersleri ile ilgili kavramların öğretilmesi ve bu konularda yapılacak çalışmalar hakkında aşağıdaki öneriler getirilmiştir.

1. İlköğretim öğrencilerine Sosyal Bilgilerle ilgili kavramlar öğretilmeden önce, öğretilecek kavramlar hakkında öğrencilerin ön bilgileri tespit edilmeli ve öğretim buna göre plânlanmalıdır.

2. İlköğretimde öğrencilerin ilk kez karşılaştıkları kavramlar, resim, şekil ve grafiklerle desteklenerek görsel yöntemlerle anlatılmalı, kavram öğretildikten sonra da, öğrencilerin zihinlerinde kalıcı olabilmesi açısından pekiştirici çalışmalar yapılmalı, Türkçe ve Resim İş gibi derslerle de kavramların öğretimi desteklenmelidir.

3. İlköğretim Sosyal Bilgiler ders kitaplarının açık, anlaşılır bir dille yazılması, yeterli sayıda resim, şekil, grafik içermesi ve öğrenme tekniklerine göre hazırlanması, öğrenci başarılarını ve kavramların daha anlamlı öğretilmesini olumlu yönde etkileyecektir.

4. İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders konularındaki kavramların öğretimi ile ilgili daha genel akademik çalışmalar yapılmalı, bu alandaki problemler ve çözüm yolları tespit edilmelidir. Özellikle öğrencilerin kavramları daha etkili öğrenmeleri ile ilgili yapılacak çalışmalar, gelecekteki müfredat programlarının geliştirilip değiştirilmesine ışık tutacaktır

Başbüyük, Doğar, Gürses ve Yazıcı (2003) tarafından, *Yüksek Öğrenim Öğrencilerinin Hava ve İklim Olaylarını Anlama Seviyeleri ve Kavram Yanılığaları* başlıklı bir çalışma yapılmıştır.

Bu çalışmada yüksek öğrenime devam eden ve ilköğretim seviyesinde öğretmenlik yapacak olan Sınıf Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümlerinden mezun olacak öğretmen adaylarının, hava ve iklim kavramlarını

anlama seviyelerinin araştırılması ve mevcut kavram yanlışlarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Yine Türkiye’de sürdürülmekte olan örgün eğitim ve üniversite sınav sisteminin, öğrencilerdeki kavram gelişimi üzerinde nasıl bir etki gösterdiğinin belirlenmesi amaçlar arasındadır. Hava ve iklim kavramları soyut kavramlar olduklarından dolayı çocuklar ve yetişkinler için anlaşılması zordur. Bu kavramlar aynı zamanda bireylerin günlük hayatta sıkça karşılaştıkları kavramlar olmaları dolayısıyla inceleme konusunu seçmede etkili olmuştur.

Bu çalışmada kullanılan veri aracı Spirouoglu ve dig. (1999)’nin çalışmasında kullanılan testin geliştirilmesi ile hazırlanmıştır. Hazırlanan testin ilk bölümü demografik sorulardan oluşmakta olup ikinci bölümde öğrencilere altı soru sorulmuştur. ikinci bölümdeki sorulardan, 1-3.sorular açık uçlu sorulardan, 4. soru eşleme (matching) türü ve 5.soru ise çoktan seçmeli (paper-and-pencil) dir. Testin geçerliği ilgili alandaki uzman görüşlerine dayanarak tespit edilmiştir. Bu test hava ve iklim konusunu ilk ve orta öğrenimde öğrenmiş olmakla birlikte fakültede henüz konuyu işlememiş olan öğrencilere uygulanmıştır.

Üniversite birinci sınıfa devam eden öğrenciler üzerinde yapılan çalışmada, öğrencilerin iklimle ilgili sorun oluşturacak oranda kavram yanlışlarına sahip oldukları görülmektedir. Bu öğrenci gruplarının söz konusu konuları ilköğretim birinci kademedен itibaren ilköğretim ikinci kademe, orta öğretim, üniversite hazırlık ve hatta güncel hayatta öğrenmekte oldukları göz önüne alınmalıdır. Bunun yanında, bu öğrencilerin iklim ile ilgili konuları yaklaşık 4 yıl sonra öğretmen olarak öğretecekleri düşünülürse sorunun önemi daha iyi anlaşılmaktadır.

Elde edilen sonuçlardan; ezbere dayalı öğrenmenin, hava ve iklimle ilgili kavramların kalıcılığında son derece yetersiz olduğu görülmektedir. Öğrencilere çalışmadaki test uygulandıktan sonra ilgili konular anlatılmış ve bu sorulara sınavda yaklaşık %80 oranında doğru cevaplar alınmıştır. Ancak kısa süre sonra bu öğrenciler, söz konusu kavramları gerektiği şekilde yorumlayamayacaklardır. Buradan öğrencilere bir konuyla ilgili kavramlardan bahsetmeden önce öğrencilerin mevcut kavramlarının neler olduğunu belirleyecek stratejilerin uygulanmasının (kavram haritaları, kelime ilişkilendirme testi vb.) işlenecek konudaki kavramların anlaşılmasını kolaylaştıracağı ve kalıcılığını sağlayacağı düşünülmektedir. İlk ve orta

öğretimdeki bazı okullarda literatürde belirtilen ders kitabının özelliği, kullanılan dilin uygunluğu ve öğretim metotlarının etkisinden dolayı kavramların tam olarak anlaşılmadığı ya da yorumlanamadığı görülmüştür. Bütün öğretim kademelerinde etkili öğretim metotlarının geliştirilmesinin yanında, söz konusu kavramların islenmesinde fen bilgisi ve sosyal bilgiler dersini veren öğretmenlerin işbirliği yapmaları gerektiği düşünülmektedir.

Sonuç olarak, öğrencilere bu kavramların öğretilmesinde öğrencilerin bilişsel seviyeleri göz önünde bulundurularak, aktif öğrenmenin sağlanmasını öne süren yapısalci yaklaşıma uygun olarak derslerin islenmesi ve somut örneklerin kullanılması gerektiği tespit edilmiştir.

Ekiz ve Akbaş (2002) tarafından *İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin coğrafi kavramları anlama düzeyi ve kavram yanlışları* konulu bir çalışma yapılmıştır.

Bu çalışma, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin astronomiyle ilgili; evren, güneş sistemi, gezegen, yıldız, uydu, yörünge, güneş kavramlarını anlama seviyelerini ve kavram yanlışlarını tespit etmek için yapılmıştır. Araştırma öncesinde bu kavramların tespitinde ilgili literatürün taranması yanında, düşünceleri alınan sekiz sosyal bilgiler öğretmeninin bu kavramların öğretiminde zorluklar yaşadıklarını ifade etmeleri etkili olmuştur. Sözü edilen astronomiyle ilgili temel kavramların öğrenciler tarafından ne seviyede öğrenildiğinin bilimsel olarak araştırılması, ülkemiz sosyal bilgiler ve coğrafya öğretiminin bu alanında mevcut bulunan eksikliğin giderilmesine katkı yapacağına inanılmaktadır.

Çalışmada, “ilköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler programında yer alan astronomiyle ilgili kavramların bu seviyede öğrenim gören öğrenciler tarafından anlaşılma düzeyleri nedir?”, sorusuna yanıt aranmıştır. Bunun yanında cevaplandırılmaya çalışılacak diğer soru ise, “anket ve mülakat sorularına verilen cevaplara göre, öğrencilerin astronomiyle ilgili kavramlar hakkındaki yanlışları nelerdir?”, şeklindedir.

Bu çalışmada nicel ve nitel araştırma metodolojileri birlikte kullanılmıştır. Trabzon ilindeki bütün ilköğretim okulları araştırmanın evreni olarak belirlenmiştir. Bu çalışmaya katılan örneklem gurubu, örneklem seçme tekniklerinden şans (random) yöntemine göre belirlenmiştir.

Bu çalışma, Trabzon ilindeki üç merkez, bir ilçe ve bir köy ilköğretim okulu olmak üzere toplam beş okuldaki 150 öğrenciyi kapsamaktadır. Trabzon merkezdeki okullardan biri müfredat laboratuvar okulu (MLO), biri merkez diğeri ise mahalle ilköğretim okuludur. Araştırmaya katılmak üzere, bu okullardaki 6. sınıf öğrencileri arasından rasgele 100, Akçaabat ilçesi ve köyündeki iki ilköğretim okulundan ise 50 öğrenci seçilmiştir.

Araştırmada; öğrencilerin bilgi düzeylerini tespit etmek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanmış, çoğunluğu kısa cevaplı açık uçlu sorulardan oluşan anket kullanılmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin kavramlar hakkındaki görüşlerini daha derinlemesine incelemek amacıyla mülâkat metodu uygulanmıştır. Mülâkat yapılan öğrenciler, Trabzon ili merkezinde bulunan bir ilköğretim okulundaki 6. sınıf öğrencileri arasından, araştırmacılar tarafından notları sınıf ortalamasının altında, üzerinde ve sınıf ortalamasında olan, sosyal iletişimi iyi olan öğrenciler arasından seçilmiştir

Genel olarak araştırmanın sonuçları değerlendirildiğinde, öğrencilerin astronomiyle ilgili kavramları bilimsellik doğrultusunda anlayamadıkları belirlenmiştir.

Öğrencilerin bu kavramları anlamlı bir şekilde öğrenmeleriyle ilgili olarak pek çok probleme sahip oldukları dikkati çekmektedir. Öğrenciler, “evren” kavramını tam anlamıyla kavrayamadıklarından “evreni bir gök cismi” olarak tanımlamaya çalışmışlardır. Öğrencilerden önemli bir bölümü, gezegen ile evreni veya güneş sistemi ile evreni aynı anlamda kullanmışlardır. Bazı öğrencilerin ise, evren ile güneş sisteminin aynı şey olduğunu ya da evrenin gezegenden, yıldızdan ve hatta uydudan daha küçük olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir. Güneş sistemini oluşturan gök cisimlerini ve bu sistemin işleyişini anlayamadıkları bulgulardan anlaşılmaktadır. Yapılan anket ve mülâkatta en fazla yanlış anlama, güneş sistemi içindeki gök cisimlerinin hareketleriyle ilgili sorulara verilen cevaplarda görülmüştür. Bunun nedeni, öğrencilerde gezegen, yıldız ve uydu kavramları hakkında yanlış anlamaların fazla bulunması, gerçek anlamda bilimsel bilgiye paralel olarak yapılmamış olmasıyla açıklanabilir. Güneşin bir yıldız olmadığı veya dünyanın güneşten daha büyük olduğu gibi yanlışlar Klein, (1982) tarafından yapılan bir çalışmada da tespit

edilmiştir. Öğrenciler, gezegenlerin hareketlerinin nedenini güneşten ısı ve ışık almak olarak açıklamaya çalışmaktadırlar. Kavramlar ile ilgili bilimsel bilgiler öğrencilerin zihinlerinde anlamlı olarak yerleşip yapılanmadığından, onların kendi bildiklerini ve deneyimlerini kullanarak bilimsel bilgilere alternatif ve genellikle yanlış anlamalar içeren düşünceler geliştirdikleri ortaya çıkmıştır. Bunlara örnek olarak, güneşin bir yıldız olamayacağı, çünkü yıldızların güneşten ısı ve ışık aldığı ve güneşin gündüz, yıldızın gece görüldüğü gibi öğrenci anlamaları gösterilebilir. Vosniadou, (1991) yaptığı çalışmada yıldız, güneş ve gezegenlerle ilgili öğrencilerde benzer yanlışlar tespit etmiş, öğrencilerin fiziksel dünyayı zihinlerinde yapılandırırken bilimsel gerçeklerden farklı olarak günlük deneyimlerini kullandıklarını ifade etmiştir. Öğrencilerin yörünge kavramını günlük dilde kullanılan yön kavramıyla karıştırdıkları ve yörüngeyi, “*izlenen bir yol*”, şeklinde gerçek bilimsel anlamıyla tam olarak bağdaşmayan tanımlar yaptıkları tespit edilmiştir. Bu sonuçlar incelendiğinde Ausebel’in anlamlı öğrenme teorisine göre, eski bilgiler yeni bilgilerle birleştirilemediğinden (Ekiz, 2001) tam bir öğrenme, geçmiş bilgileriyle yeni bilgilerin uyum içinde birleştirilmesi sağlanamadığından bu kavramların öğrenilmesinde istendik yönde bir gelişme sağlanamamıştır. Ayrıca öğrencilerin bir bölümü birçok soruyu boş bırakmışlardır. Bu öğrenciler ya bilgilerine yeterince güvenemediklerinden ya da ezberledikleri bilgileri unuttuklarından dolayı sorulara cevap vermemişlerdir.

Aydoğan, Güneş ve Gülçiçek (2003) tarafından *Isı ve Sıcaklık Konusunda Kavram Yanılgıları* konulu bir araştırma yapılmıştır.

Bu araştırma, ısı ve sıcaklık konusundaki kavram yanılgılarını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır.

Araştırmanın evrenini, Türkiye’de bazı illerdeki (Ankara, Çorum, Van, Trabzon, Kırıkkale, Samsun), ısı ve sıcaklık konusunu almış olan lise ve üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Bu doğrultuda toplam 1017 öğrenciyi kapsayan bir örneklem alınmıştır

Araştırma kapsamında, ısı ve sıcaklık konusu hakkında öğrencilerin kavram yanılgılarını tespit etmek amacıyla Isı ve Sıcaklık Kavram Testi geliştirilmiştir. Kavram testinde 15 soruya yer verilmiştir. Kavram testinde açık uçlu sorularla

birlikte, çoktan seçmeli sorulara da yer verilmiştir. Fakat çoktan seçmeli sorularda, öğrencilerin işaretledikleri seçeneklerin nedenlerini de açıklamaları istenmiştir.

Sonuç olarak; fen öğreticileri, öğrencilerini temiz zihinsel yazı tahtası olarak düşünme tuzağından kurtulmalıdırlar. Çünkü, bu tahtalar boş değildir. Aksine bazı önbilgiler, önyargılar ve sezgiler içerir. Bu doğrultuda, fen öğreticilerinin, öğrencilerin sahip oldukları kavram yanlışlarının farkında olmaları ve yanlışları ortadan kaldırmak amacıyla son zamanlarda kavram öğretimi için tavsiye edilen kavramsal değişim metinlerini, kavram haritalama metodunu, serbest cisim diyagramlarını ve analogileri (benzeştirme metodunu) sınıflarında kullanmaları, istenilen nitelikte kavramsal değişimlerin sağlanmasına yardımcı olur. Unutmamak gerekir ki, anlamlı öğrenme, öğrencilerin önceki bilgileri ile yeni öğrendikleri bilgileri arasında tutarlı ve mantıklı bir bağ oluşturulması sayesinde gerçekleşir. Fakat öğrencilerin önceki bilgilerinde kavram yanlışları varsa, bu bağ kurulamayacaktır.

Gönen ve Akgün (2004) tarafından *Bilgi Eksiklikleri ve Kavram Yanlışlarının Tespiti ve Giderilmesinde, Çalışma Yaprakları ve Sınıf İçi Tartışma Yönteminin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma* adlı bir çalışma yapmıştır.

Bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının bilgi eksikliklerini ve kavram yanlışlarını “çalışma yaprakları” ile belirlemek ve “sınıf içi tartışma yöntemi” ile bu bilgi eksikliklerini ve kavram yanlışlarını gidermektir.

Bu araştırmanın örneklemini 2003-2004 Bahar yarıyılında D. Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Fen Bilgisi Öğretmenliği programına devam eden 41 ikinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır.

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak maddenin hal değişimleri konusunda geliştirilen bir çalışma yaprağı ile sınıf içi tartışmada kullanılmak üzere on iki sorudan oluşan bir soru listesi kullanılmıştır. Hem çalışma yaprağındaki hem de sınıf içi tartışma için hazırlanan sorular konunun hedef ve davranışına uygun şekilde literatür taranarak belirlenmiştir.

Araştırmanın sonucunda aşağıdaki öneriler yapılmıştır:

- Kavram yanlışları ve bilgi eksiklikleri tespit edildikten sonra, giderilmesi için sınıf içi tartışmayla birlikte kavramsal değişim metinlerine, kavram ağı ve kavram haritalarına da yer verilmeli,
- Ders kitaplarında kavram yanlışlarına sebep olacak unsurlar, konunun uzmanı eğitimciler tarafından tespit edilip giderilmeli,
- Derslerde öğretilen bilimsel bilgiler, günlük yaşamda karşılaşılan durumlarla ilişkilendirilmeli,
- Derslerde, öğretmenler, öğrencileri dersle ilgili konuşturarak öğretilen kavramlarla ilgili çelişki ve yanlışlarını ortaya çıkarmalı, gidermek için uygun yöntem ve teknikleri geliştirebilmeli,
- Öğretmenlerde olabilecek kavram yanlışlarını gidermek için hizmet içi kurslar düzenlenmelidir.

Bozkurt, Akın ve Uşak (2003) tarafından *İlköğretim 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin "Erozyon" Hakkındaki Ön Bilgilerinin ve Kavram Yanlışlarının Tespiti* konulu bir araştırma yapılmıştır

Son yıllarda çok fazla gündemde olan ve ülkemizin geleceği için de büyük önem taşıyan çevre problemlerinden "Erozyon" konusunda literatürde kavram yanlışlığı tespiti ile ilgili bir çalışmanın olmaması açısından büyük önem taşımaktadır. Erozyon konusunda öğrencilerin sahip oldukları ön bilgilerinin ve kavram yanlışlarının tespiti araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

Araştırmada veri toplamak için açık uçlu soruların yer aldığı bir ölçek hazırlanmıştır.

Öğrencilerin kavram yanlışlarının belirlenmesinde çoktan seçmeli soruların yanında açık uçlu sorularda gerek tek başına gerekse çoktan seçmeli soruların bir parçası olarak öğrencilerin kavram yanlışlarının belirlenmesinde kullanılmaktadır (Boujaoude, 1992). İyi yapılandırılmış açık uçlu sorular, öğrencilere verdikleri cevabın nedenlerini de kendi sözcükleri ile ifade etme imkanı vermekte ve üst düzey düşünme becerilerini de yansıtmaktadır (Gronlund and Linn, 1990). Araştırmada kullanılan ölçek hazırlanırken; ilköğretim ders kitapları ve yardımcı kitaplardan

yararlanılmıştır (M.E.B., 2002). Araştırma; 2002-2003 eğitim-öğretim yılı II. yarıyılında, Hatay ili merkez ilköğretim okullarında öğrenim gören, yaklaşık 35 ilköğretim 6., 7. ve 8. sınıf öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar, sınıf seviyelerine göre değerlendirilmiş, frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin erozyon konusundaki bilgi seviyeleri ve sahip oldukları kavram yanlışları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu araştırma; ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin, “erozyon” konusunda yeterli bilince sahip olmadıklarını ve bu konuda çeşitli kavram yanlışlarına sahip olduklarını göstermektedir. Araştırma sonuçları şu şekilde özetlenebilir;

- Öğrenciler erozyon kavramının tanımını eksik bilmektedirler.
- Öğrenciler erozyon kavramını bazı (heyelan, deprem gibi) kavramlarla birbirine karıştırmaktadırlar.
- Öğrencilerin erozyona etki eden faktörler hakkında eksik ve yanlış bilgileri mevcuttur.
- Öğrenciler, toprağın yapısı ve erozyon konuları arasındaki ilişki hakkında çok sınırlı bir bilgiye sahiptirler.

Çevre ve çevre sorunları ile ilgili konularda, öğrencileri bilgilendirebilmek için, öğrencilerin konular hakkında ön bilgilerinin ve kavram yanlışlarının önceden tespiti çok önemlidir.

Öğrenciler çevrelerindeki olguları, materyalleri çeşitli şekillerde kavramsallaştırırlar. Ama çoğu zaman, öğrencilerden, yeteneklerinin çok üstündeki konuları öğrenmeleri beklenir. Bu durum, öğrenciler için konuların karmaşık bir hal almasına ve bunun sonucunda da öğrencilerin kavramları zihinlerinde yanlış yapılandırmalarına sebep olmaktadır. Bu yüzden; öğrencilere yeteneklerinin üzerinde konuları dayatmak yerine, öğrencilerin ön bilgilerini tanımak ve verilecek yeni bilgileri bu ön bilgilerin üzerine yapılandırmak daha kalıcı ve daha sağlıklı olacaktır.

Sonuç olarak, öğrencilerin konu ile ilgili ön bilgileri ve kavram yanlışları daha önceden tespit edilerek, uygun öğretim stratejileri geliştirerek ve öğrencilerin

aktif katılımını sağlayarak, öğrencilerin daha etkili ve kalıcı bir öğrenme gerçekleştirmeleri sağlanmalıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MATERYAL VE METOT

Bu araştırmada nüfus ve yerleşme konularındaki kavram yanılgılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma modeli olarak niceliksel araştırma modellerinden betimsel model kullanılmıştır. Niceliksel yaklaşıma, görgül (ampririk) yaklaşım ya da sayısal yaklaşım da denmektedir. Niceliksel yaklaşım, sosyal bilimlerin şekillenmeye başladığı 20. yüzyılın başında, fen bilimlerinin kullanmakta olduğu araştırma yöntemlerinin ve veri toplama tekniklerinin sosyal bilimlere uyarlanmasıyla oluşmuştur. Niceliksel yaklaşıma göre, bilimle bilim dışı birbirinden kesin sınırlarla ayrılmaktadır. Bilimin; nesnel (objektif) gerçeklikle, bilim dışının; öznel (subjektif) gerçeklikle uğraştığı öne sürülmektedir. Nesnel gerçeğin ise, değer yargılarından ve kişisel yorumlardan bağımsız yapılan gözlem ve/veya ölçümlerden elde edilen verilerden oluştuğu varsayılmaktadır. Dolayısıyla, niceliksel araştırma yürüten araştırmacılar, veri toplama ve analizi süreçlerine kendi değer yargılarını ve kişisel yorumlarını katmamak için yoğun çaba göstermektedirler.

Betimsel modelle, bir konudaki halihazırdaki durum araştırılır. Betimsel modelle yürütülen bir araştırmanın başında, araştırma evreni belirlenir. Evren, araştırma bulgularının genelleneceği bireylerin tümüdür. Belirlenen evrende çok fazla birey bulunması durumunda, evrenden bir örneklem alınır. Örneklem, evrene genelleme yapmaya olanak verecek biçimde evrenden belli sayıda bireyin seçilmesiyle oluşan katılımcı grubudur. Örneklem alınması durumunda, araştırmada tüm evren üzerinde değil yalnızca örneklem üzerinde çalışılır. Örneklemde elde edilen araştırma bulguları ise, tüm evrene genellenir. Betimsel modelle incelenebilecek bir araştırma problemi, olabilir.

Betimsel araştırma verileri, betimsel istatistikler kullanılarak (örneğin, frekans, yüzde vb.) analiz edilir (Kırcaali-İftar, 1999, 6-7).

Sosyal bilgiler 6. sınıf “Türkiye’imiz” ünitesi “Nüfus ve Yerleşme” konuları içerisinde geçen kavramlar belirlenmiş. Belirlenen kavramlar kullanılarak çoktan seçmeli bir başarı testi oluşturulmuştur. Oluşturulan bu başarı testi, konular işlendikten bir iki hafta kadar sonra 30 kişilik bir gruba uygulanmıştır. Uygulamanın

verileri SPSS programına girilerek güvenilirlik tablosuna bakılmış ve 0.780 gibi normal bir güvenilirlik yüzdesi ortaya çıkmıştır. .

3.1. Evren ve Örneklem:

Uşak ilindeki bütün ilköğretim okulları araştırmanın evreni olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örnekleme ise Uşak ilinden seçilmiş bir köy ve üç merkez ilköğretim okuludur. Araştırmaya bu ilköğretim okullarından toplam 191 6. sınıf öğrencisi katılmıştır.

Tablo 1. Örneklem Grubu

Okul Kodu	Okul Adı	Öğrenci Sayısı
1	Muharremşah İ.Ö.O.(Köy okulu)	46
2	Hasibe Mahzar Gürbüz İ.Ö.O	50
3	Özdemirler İ.Ö.O.	55
4	Besim Atalay İ.Ö.O.	40

3.2. Değişkenler:

- Bağımsız Değişkenler: Öğrencilerin cinsiyetleri, annelerinin ve babalarının meslekleri, annelerinin ve babalarının eğitim durumları, ailelerinin aylık gelirleri ve okulların hizmet bölgeleri (1. Hizmet Bölgesi, 2. Hizmet Bölgesi, Köy Okulu)
- Bağımlı Değişken: Öğrencilerin nüfus ve yerleşme konusunda hazırlanan başarı testine verdiği cevaplar.

3.3. Veri Toplama Metotları:

Bu çalışmada, geliştirilen başarı testi nüfus ve yerleşme konularındaki kavram yanlışlarını belirlemek amacıyla öğrencilere uygulanmıştır.

i. Başarı Testi:

Başarı testi araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Bu test 27 adet çoktan seçmeli sorudan oluşmaktadır. Testte kullanılan kavramlar, nüfus ve yerleşme konularıyla ilgilidir. Her soru bir doğru seçenek ve üç çeldiriciden meydana gelmektedir. Başarı testi, sosyal bilimler eğitimi alanında uzmanlar tarafından incelenmiştir. Testin güvenilirliği 0.804 olarak bulunmuştur.

Soruların, nüfus ve yerleşme konusunda yer alan kavramlara göre dağılımı aşağıdaki gibidir:

Tablo 2. Soruların Kavramlara Göre Dağılımı

Köy altı yerleşmeleri	1, 2, 3, 4
Göç	5, 6
Yerleşme, yerleşme çeşitleri	7, 8, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 25
Nüfus, nüfus yoğunluğu,	9, 10, 11, 12, 13, 27
Köy	23, 24, 26

3.4. Uygulama:

Bu çalışma, 2005-2006 Eğitim Öğretim yılının, 2. yarısında uygulanmıştır. Uygulamaya dört okul ve 191 öğrenci katılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Uygulamada değişkenler arası ilişkileri belirlemek için t testi, tek yönlü varyans analizi ve aralarında anlamlı ilişki bulunan değişkenler için de ayrıca Tukey HSD testi yapılmıştır. Tüm istatistiksel analizler 0.05 anlamlılık düzeyinde yapılmıştır. Yapılan testler sonucunda ortaya çıkan tablolar yorumlanmıştır

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGU VE YORUMLAR

Başarı testine, öğrencilerin verdikleri cevapların yüzdeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3. Soruların Frekans Tablosu

Sorular	Doğru		Yanlış	
	F	%	F	%
1.Nüfusu 2000'den az olan yerleşim birimlerine ne ad verilir?	141	73,8	50	26,2
2.Aşağıdakilerden hangisi köy altı yerleşmelerinden değildir?	115	60,2	76	39,8
3.Aşağıdaki Köy altı yerleşimlerinden hangisinde insanlar sadece hayvancılıkla uğraşırlar?	39	20,4	152	79,6
4.Yaz ayları içinde hayvan otlatmak, ziraat yapmak,...hatta dinlenmek amacıyla çıkılan, gidilen, çoğu kez köyden oldukça uzak olmasına karşın köye bağlı bir geçim sahası veya köyün asıl geçim sahasına ekli ikinci bir bölümüdür. Aşağıdakilerden hangisi bu tanımın karşılığıdır?	58	30,4	133	69,6
5.Ekonomik siyasi veya sosyal nedenlerle insanların veya toplumların bir yerden başka bir yere gitmelerine ne ad verilir?	166	86,9	25	13,1
6.Aşağıdakilerden hangisi insanların bir yerden başka bir yere genellikle ekonomik nedenlerle yılın belirli zamanlarında gitmelerine verilen addır?	139	72,8	52	27,2
7.Aşağıdakilerden hangisi yerleşme kavramının tanımıdır?	62	32,5	129	67,5
8.Aşağıdakilerden hangisi nüfusu az olan, insanların geçimlerini genellikle tarım ve hayvancılıkla sağladıkları yerleşim birimlerine verilen addır?	155	81,2	36	18,8
9.Bir ülkede, bir bölgede, bir evde belirli bir alanda yaşayanların oluşturduğu toplam sayı aşağıdakilerden hangisini ifade eder?	106	55,5	85	44,5
10.Nüfus yoğunluğu ne demektir?	50	26,2	141	73,8
11.Bir ülkenin toplam nüfusunun belirli bir dönem içindeki artış miktarı,o dönem için ülkedekiverir. Boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?	103	53,9	88	46,1
12.Bir yerdeki doğum oranı ölüm oranından fazla ise orada nüfus artışı vardır. Bu yolla ortaya çıkan nüfus artışına denir Boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?	103	53,9	88	46,1
13.Bir ülkedeki nüfusun çeşitli nedenlerle azalmasınadenir. Boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?	145	75,9	46	24,1
14.Çok sayıda nüfusun bir araya gelmesiyle ortaya çıkmış iş bölümünün geliştiği yerleşim yerleri aşağıdakilerden hangisidir?	90	47,1	101	52,9
15.Aşağıdakilerden hangisi "il"in tanımıdır?	40	20,9	151	79,1
16.Çevresindeki köylerin alış veriş merkezleridir. Nüfusları 10-25 bin arasındadır. Bu kentler aşağıdaki nüfuslarına göre kent gruplarından hangisi ile adlandırılır?	92	48,2	99	51,8
17."köy, il, kasaba, ilçe, kom" kavramların büyükten küçüğe doğru sıralanması aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?	132	69,1	59	30,9
18.Köylerden ve diğer küçük kentlerden gelen göçlerle hızla büyüyen, nüfusları100 bin-500 bin arasında olan kentler aşağıdaki hangi kent grubuna dahil edilebilir?	79	41,4	112	58,6
19.Nüfusları milyonları aşan ve bir ülkenin en önemli şehri veya şehirleri olmuş kentler aşağıdakilerden hangisi ile ifade edilir?	91	47,6	100	52,4
20.Genellikle Karadeniz, Akdeniz, Doğu Anadolu Bölgelerindeki köylerde evler birbirinden uzak bir şekilde olduğu görülür. Bu tip yerleşmelere ne ad verilir?	123	64,4	68	35,6
21.Ova ve ova kenarlarında kurulmuş köy Evler birbirine yakındır ve genellikle Marmara, Ege ve İç Anadolu Bölgelerinde görülür. Bu tür köy yerleşmeleri aşağıdakilerden?	119	62,3	72	37,7
22.Yaşadığımız kent nüfusuna göre aşağıdaki kent çeşitlerinden hangisine dahil olabilir?	44	23,0	147	77,0
23.Aşağıdaki bölgelerimizin hangisinde toplu yerleşme şeklindeki köy yerleşme tipi daha çok görülür?	71	37,2	120	62,8
24.Aşağıdaki bölgelerimizin hangisinde dağınık yerleşme şeklindeki?	87	45,5	104	54,5
25.Aşağıdakilerden hangisi, yürürlükteki yasalara aykırı olarak izinsiz yapılan, çok kısa bir sürede ve genellikle sağlıksız olarak, çoğunlukla başkasının mülkiyetinde bulunan arsalar üzerinde inşa edilmiş evlere verilen isimdir?	120	62,8	71	37,2
26.Aşağıdakilerden hangisi köylerimizde yürütülen ekonomik faaliyetlerden biri değildir?	111	58,1	80	41,9
27.Aşağıdakilerden hangisi yurdumuzda nüfusun seyrek olduğu yerlerden biridir?	124	64,9	67	35,1

Başarı testinde 1. sorunun doğru cevaplanma yüzdesi %73.8 'dir. Birinci soru, "köy" kavramının öğrenciler tarafından ne oranda öğrenildiğini ölçmektedir. Bu kavram öğrenciler tarafından genellikle anlaşılmıştır. Ama yanlış cevap veren öğrencilerin büyük bir bölümü kasabayı işaretlemiş ve köy kavramını kasaba kavramıyla karıştırmışlardır.

İkinci soru, köy altı yerleşmelerini kavramaya yönelik bir sorudur. Öğrencilerin %60,2'si soruya doğru cevap vermiştir. Yanlış cevap verenlerin diğer seçeneklere dağılım oranı birbirine yakındır.

Üçüncü ve dördüncü sorulara öğrencilerin büyük bir bölümü yanlış cevap vermiştir. Bu sorularda, köy altı yerleşmelerinin tanımları verilmiş, seçeneklere de kavramlar yerleştirilmiştir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu köy altı yerleşmeleri kavramlarını kavrayamamışlardır. Köy altı yerleşmeleri ile ilgili kavramları birbirleriyle karıştırmaktadırlar..

Beşinci ve altıncı soruyu öğrencilerin büyük bölümü doğru cevaplamıştır. Bu da öğrencilerin göç kavramını anlamış olduklarını göstermektedir.

Yedinci soruda öğrencilerin % 67'si yanlış seçeneği işaretlemiş ve yanlış seçeneği işaretleyenlerin de büyük çoğunluğu aynı seçenekte toplanmıştır. Öğrenciler yerleşme kavramının tanımı yerine göç kavramını işaretlemiştir. Yerleşme kavramında bir yanlış gözlenmektedir.

Sekizinci soruda öğrencilerin çoğunluğu soruyu doğru cevaplamıştır. Öğrencilerin; dokuzuncu, onuncu, on birinci ve on ikinci sorularda nüfus, nüfus yoğunluğu ve nüfus artış hızı kavramları arasında yanlışya düştükleri görülmektedir. Bu kavramları birbirleri ile karıştırmaktadırlar.

On üçüncü soruda öğrencilerin geneli doğru seçeneği işaretlemişlerdir. On dördüncü ve on beşinci sorularda ise öğrenciler iki seçenek arasında kalmışlardır. İl ve şehir kavramlarını birbirine karıştırmışlardır.

On altıncı, on sekizinci ve on dokuzuncu sorularda yine öğrenciler iki seçenek üzerinde durmaktadır. Nüfuslarına göre kent çeşitleri kavramlarında öğrenciler yanlışya düşmektedirler. On yedinci soruda öğrencilerin, yerleşim şekillerini büyükten küçüğe sıralayabildikleri görülmektedir.

Yirmi, yirmi bir, yirmi beş, yirmi altı ve yirmi yedinci sorular öğrencilerin çoğunluğu tarafından (ortalama %65) doğru cevaplanmıştır. Yirmi iki, yirmi üç ve yirmi dördüncü sorularda öğrenciler yanlış seçenekleri işaretlemişlerdir. Öğrenciler toplu ve dağınık köy yerleşimi kavramlarında yanılığa düşmektedirler.

Tablo 4. Öğrencilerin Sorulara Verdiği Cevapların, Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

		kız	erkek			kız	erkek
Soru 1	N	90	101	Soru 15	N	90	101
	Ortalama	,76	,72		Ortalama	,20	,22
	S. S	,43	,45		S. S	,40	,41
	t	,26			t	,09	
	p	,61			p	,76	
Soru 2	Ortalama	,58	,62	Soru 16	Ortalama	,54	,43
	S. S	,50	,49		S. S	,50	,50
	t	,42			t	2,70	
	p	,52			p	,10	
Soru 3	Ortalama	,20	,21	Soru 17	Ortalama	,72	,66
	S. S	,40	,41		S. S	,45	,47
	t	,02			t	,77	
	p	,89			p	,38	
Soru 4	Ortalama	,31	,30	Soru 18	Ortalama	,43	,40
	S. S	,47	,46		S. S	,50	,49
	t	,04			t	,27	
	p	,83			p	,60	
Soru 5	Ortalama	,92	,82	Soru 19	Ortalama	,52	,44
	S. S	,27	,38		S. S	,50	,50
	t	4,27			t	1,43	
	p	,04			p	,23	
Soru 6	Ortalama	,76	,70	Soru 20	Ortalama	,74	,55
	S. S	,43	,46		S. S	,44	,50
	t	,66			t	7,72	
	p	,42			p	,01	
Soru 7	Ortalama	,37	,29	Soru 21	Ortalama	,73	,52
	S. S	,48	,45		S. S	,44	,50
	t	1,37			t	9,15	
	p	,24			p	,00	
Soru 8	Ortalama	,86	,77	Soru 22	Ortalama	,21	,25
	S. S	,35	,42		S. S	,41	,43
	t	2,16			t	,35	
	p	,14			p	,55	
Soru 9	Ortalama	,51	,59	Soru 23	Ortalama	,44	,31
	S. S	,50	,49		S. S	,50	,46
	t	1,32			t	3,89	
	p	,25			p	,05	
Soru 10	Ortalama	,19	,33	Soru 24	Ortalama	,48	,44
	S. S	,39	,47		S. S	,50	,50
	t	4,75			t	,34	
	p	,03			p	,56	
Soru 11	Ortalama	,59	,50	Soru 25	Ortalama	,70	,56
	S. S	,49	,50		S. S	,46	,50
	t	1,68			t	3,78	
	p	,20			p	,05	

Tablo 4 'ün Devamı

		kız	erkek			kız	erkek
Soru 12	N	90	101	Soru 26	N	90	101
	Ortalama	,52	,55		Ortalama	,62	,54
	S. S	,50	,50		S. S	,49	,50
	t	,20			t	1,17	
	p	,66			p	,28	
Soru 13	Ortalama	,82	,70	Soru 27	Ortalama	,71	,59
	S. S	,38	,46		S. S	,46	,49
	t	3,74			t	2,88	
	p	,05			p	,09	
Soru 14	Ortalama	,52	,43				
	S. S	,50	,50				
	t	1,78					
	p	,18					

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin cinsiyetleriyle sorulara verdikleri cevaplar karşılaştırılmıştır. 5, 10, 13, 20, 21, 23 ve 25. sorularda cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılıklara rastlanmaktadır. Anlamlı farklılıkların ortaya çıktığı maddelere bakıldığında; 5, 13, 20, 21, 23, 25. sorulara kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla doğru cevap verdikleri görülmektedir. 10. soruya ise erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla doğru cevap verdikleri görülmektedir.

Kız öğrenciler; göç, nüfus kaybı, yerleşme şekilleri ve köy ile ilgili kavramları erkek öğrencilere göre daha iyi kavramışlardır. Erkek öğrenciler ise nüfus yoğunluğu kavramını kız öğrencilere göre daha iyi kavramıştır.

Diğer maddelerde ise herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Hipotezimiz, bazı sorularda 0,05 düzeyinin altında anlamlı bir fark ortaya çıktığı için doğrulanamamıştır. Öğrencilerin cinsiyetleri ile kavramları anlama düzeyleri ve kavram yanlışları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 5. Öğrencilerin Cevaplarının, Baba Mesleğine Göre Karşılaştırılması

		işsiz	Serbest meslek	İşçi- memur- emekli			işsiz	Serbest meslek	İşçi- memur- emekli
Soru 1	N	19	75	97	Soru 15	N	19	75	97
	Ort.	,74	,84	,66		Ort.	,26	,16	,23
	S. S.	,45	,37	,48		S. S.	,45	,37	,42
	F	1,96				F	1,42		
	p	,10				p	,23		
Soru 2	Ort.	,63	,63	,58	Soru 16	Ort.	,37	,56	,44
	S. S.	,50	,49	,50		S. S.	,50	,50	,50
	F	,49				F	1,19		
	p	,74				p	,32		

Tablo 5'in Devamı

		İşsiz	Serbest meslek	İşçi- memur- emekli			İşsiz	Serbest meslek	İşçi- memur- emekli
Soru 3	N	19	75	97	Soru 17	N	19	75	97
	Ort.	,11	,24	,20		Ort.	,58	,79	,62
	S. S.	,32	,43	,41		S. S.	,51	,41	,49
	F	,68				F	2,06		
	p	,60				p	,09		
Soru 4	Ort.	,32	,37	,25	Soru 18	Ort.	,53	,43	,38
	S. S.	,48	,49	,43		S. S.	,51	,50	,49
	F	,89				F	,76		
	p	,47				p	,55		
	Ort.	,89	,89	,84		Soru 19	Ort.	,37	,52
S. S.	,32	,31	,37	S. S.	,50		,50	,50	
F	,46			F	,71				
p	,77			p	,59				
Soru 6	Ort.	,47	,73	,76	Soru 20		Ort.	,47	,69
	S. S.	,51	,45	,43		S. S.	,51	,46	,49
	F	2,11				F	1,40		
	p	,08				p	,24		
	Soru 7	Ort.	,32	,36		,28	Soru 21	Ort.	,68
S. S.		,48	,48	,45	S. S.	,48		,46	,50
F		1,24			F	1,29			
p		,29			p	,27			
Soru 8		Ort.	,74	,85	,78	Soru 22		Ort.	,11
	S. S.	,45	,36	,41	S. S.		,32	,40	,46
	F	,72			F		1,29		
	p	,58			p		,28		
	Soru 9	Ort.	,47	,59	,55		Soru 23	Ort.	,26
S. S.		,51	,50	,50	S. S.	,45		,50	,46
F		,55			F	2,58			
p		,70			p	,70			
Soru 10		Ort.	,26	,27	,27	Soru 24		Ort.	,42
	S. S.	,45	,45	,45	S. S.		,51	,50	,49
	F	,36			F		1,22		
	p	,84			p		,31		
	Soru 11	Ort.	,47	,60	,51		Soru 25	Ort.	,53
S. S.		,51	,49	,50	S. S.	,51		,47	,49
F		,80			F	,50			
p		,53			p	,74			
Soru 12		Ort.	,63	,55	,52	Soru 26		Ort.	,58
	S. S.	,50	,50	,50	S. S.		,51	,50	,49
	F	,55			F		,47		
	p	,70			p		,76		
	Soru 13	Ort.	,63	,79	,75		Soru 27	Ort.	,58
S. S.		,50	,41	,43	S. S.	,51		,43	,50
F		,82			F	2,55			
p		,52			p	,94			
Soru 14		Ort.	,53	,44	,51				
	S. S.	,51	,50	,50					
	F	1,13							
	p	,34							

Öğrencilerin babalarının meslekleriyle sorulara verdikleri doğru cevaplar arasında, yani babalarının meslekleri ile öğrencilerin başarıları arasında anlamlı bir fark görülmemektedir. Bu durumda öne sürülen hipotez doğrulanmıştır.

Tablo 6. Öğrencilerin Cevaplarının, Anne Mesleğine Göre Karşılaştırılması

		ev hanımı	İşçi-serbest m.- emekli			ev hanımı	İşçi-serbest m.- emekli
Soru 1	N	161	30	Soru 15	N	161	30
	Ort.	,71	,88		Ort.	,19	,31
	S. S	,46	,33		S. S	,39	,47
	t	1,70			t	2,05	
	p	,17			p	,11	
Soru 2	Ort.	,58	,69	Soru 16	Ort.	,47	,50
	S. S	,50	,47		S. S	,50	,51
	t	1,31			t	1,50	
	p	,27			p	,21	
	Ort.	,20	,19		Soru 17	Ort.	,68
S. S	,40	,40	S. S	,47		,45	
t	,19		t	,70			
p	,90		p	,55			
Ort.	,31	,23	Soru 18	Ort.		,41	,38
S. S	,46	,43		S. S	,49	,50	
t	,99			t	,76		
p	,40			p	,52		
Ort.	,84	1,00		Soru 19	Ort.	,47	,42
S. S	,36	,00	S. S		,50	,50	
t	1,80		t		1,57		
p	,15		p		,20		
Ort.	,74	,69	Soru 20		Ort.	,62	,73
S. S	,44	,47		S. S	,49	,45	
t	,99			t	1,14		
p	,40			p	,33		
Ort.	,32	,38		Soru 21	Ort.	,60	,73
S. S	,47	,50	S. S		,49	,45	
t	,31		t		1,40		
p	,82		p		,24		
Ort.	,82	,73	Soru 22		Ort.	,21	,31
S. S	,39	,45		S. S	,41	,47	
t	,70			t	1,58		
p	,56			p	,19		
Ort.	,56	,50		Soru 23	Ort.	,39	,27
S. S	,50	,51	S. S		,49	,45	
t	1,33		t		1,64		
p	,27		p		,18		
Ort.	,24	,31	Soru 24		Ort.	,45	,42
S. S	,43	,47		S. S	,50	,50	
t	2,01			t	,61		
p	,11			p	,61		
Ort.	,54	,46		Soru 25	Ort.	,62	,62
S. S	,50	,51	S. S		,49	,50	
t	1,35		t		,80		
p	,26		p		,50		
Ort.	,52	,62	Soru 26		Ort.	,56	,65
S. S	,50	,50		S. S	,50	,49	
t	1,47			t	1,26		
p	,23			p	,29		
Ort.	,74	,85		Soru 27	Ort.	,63	,73
S. S	,44	,37	S. S		,49	,45	
t	,89		t		1,08		
p	,45		p		,36		
Ort.	,50	,35	Soru 14		Ort.	,50	,49
S. S	,50	,49		t	1,05		
t	1,05			p	,37		
p	,37						

Öğrencilerin, anne meslekleriyle sorulara verdikleri doğru cevaplar arasında, yani öğrencilerin başarıları arasında anlamlı bir fark görülmemektedir. Bu durumda öne sürülen hipotez doğrulanmıştır

Tablo 7. Öğrencilerin Cevaplarının, Baba Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

		İlkokul	İlköğretim	Lise ve Üstü
Soru 2	N	127	42	22
	Ortalama	,61	,57	,62
	Standart Sapma	,49	,62	,50
	F	,838		
	p	,282		
	Gruplar Arası Fark	3-2		
Soru 18	N	127	42	22
	Ortalama	,42	,45	,33
	Standart Sapma	,50	,50	,48
	F	,680		
	p	,504		
	Gruplar Arası Fark	3-2		

Tablo-4' te öğrencilerin başarı testindeki başarıları, babanın eğitim durumu açısından karşılaştırılmıştır. Baba eğitim durumu üç kategoriye ayrılmış ve ilkokul:1, ilköğretim yani ortaokul:2, lise ve üstü:3 numaraları ile kodlanmıştır. Test hazırlanırken üniversite ve üstü seçeneği de konulmuş, fakat üniversite ve üstü mezunu bir kişi olduğu için bu seçenek lise ve üstü seçeneğine dahil edilmiştir.

Başarı testi sorularından 2. ve 18. sorularda baba eğitim durumu ile öğrenci cevapları arasında anlamlı bir fark görülmektedir. Babası lise ve üstü okuldan mezun olan öğrencilerin bu soruları doğru cevaplama yüzdeleri, babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerin soruları doğru cevaplama yüzdelerinden daha yüksektir. İkinci soru köy altı yerleşmeler kavramlarıyla ilgili bir sorudur. Bu soruda; babası lise mezunu olan öğrenciler, babası ilköğretim mezunu öğrencilere göre daha başarılıdır. Aynı şekilde on sekizinci soru da metropol kavramı ile ilgilidir ve babası lise mezunu olan öğrenciler, burada da babası ilköğretim mezunu öğrencilere göre daha başarılıdır. Yani babanın eğitim durumu bazı sorulara göre öğrencilerin başarılarını etkilemektedir. Baba eğitim durumu ile öğrenci başarısı arasında, anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Bu sorularda hipotezimiz ispat edilmemiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin Cevaplarının, Anne Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

		İlkokul	İlköğretim	Lise ve Üstü
Soru 18	N	157	30	4
	Ortalama	,49	,51	,00
	Standart Sapma	,38	,50	1,00
	F	3,70		
	p	,03		
	Gruplar Arası Fark	3-1		

Anne eğitim durumu ile öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplar karşılaştırıldığında, 18. soru dışında, diğer sorulara verilen cevaplarla annenin eğitim durumu arasında anlamlı bir fark görülmemektedir. 18. soruda ise annesi lise ve üstü bir okuldan mezun olmuş öğrencilerle, annesi ilkokuldan mezun olmuş öğrencilerin cevapları arasında anlamlı bir fark görülmektedir. Bu soruda lise mezunu annenin çocuğu, ilkokul mezunu annenin çocuğuna göre daha başarılıdır. Tablo 7’de; yine on sekizinci soruda, babanın eğitim durumuna göre bir farklılık ortaya çıkmıştı. Yani bu soruda, anne ve baba eğitim düzeyinin öğrenci başarısına etkisi ortaya çıkmıştır.

Tablo 9. Öğrencilerin Cevaplarının, Ailenin Aylık Gelir Durumuna Göre Karşılaştırılması

		0-400 YTL	400-800 YTL	800-1200 YTL
Soru 3	N	89	85	17
	Ortalama	,19	,18	,29
	Standart Sapma	,40	,38	,47
	F	,00		
	p	4,46		
	Gruplar Arası Fark	3-1 3-2		
Soru 6	N	89	85	17
	Ortalama	,71	,74	,79
	Standart Sapma	,46	,44	,43
	F	,91		
	p	,18		
	Gruplar Arası Fark	2-1		
Soru 7	N	89	85	17
	Ortalama	,26	,39	,36
	Standart Sapma	,44	,49	,50
	F	,34		
	p	1,14		
	Gruplar Arası Fark	2-1		

Tablo 9’da öğrencilerin verdikleri cevaplar ile ailelerinin aylık gelir grupları karşılaştırılmıştır. Gruplar arasında bazı sorularda fark ortaya çıkmıştır. Başarı testinde

ailelerin aylık gelirleri üç gruba ayrılmıştır, bunlar 1: 0-400 YTL , 2: 400-800 YTL , 3: 800-1200 YTL şeklinde numaralandırılmıştır. Tablo 9’da; üçüncü soruda, üçüncü grup ile birinci grup arasında ve üçüncü grup ile ikinci grup arasında anlamlı bir fark görülmektedir. Gelir seviyesi 800 YTL üzeri öğrenciler, gelir seviyesi 800 YTL ’nin altındaki öğrencilere göre üçüncü soruda daha başarılı görünmektedir. Üçüncü soru köy altı yerleşmeleri ile ilgili bir sorudur.

Altıncı ve yedinci sorularda; ailesinin gelir düzeyi 400-800 YTL arası olan öğrencilerle, ailesinin gelir düzeyi 0-400 YTL olan öğrenciler arasında anlamlı bir fark görülmektedir.. 2. gruptaki öğrenciler, 1.gruptaki öğrencilere göre 6. ve 7. sorularda daha başarılıdır. 6. soru geçici göç kavramıyla ilgili bir sorudur. 7. soru yerleşme kavramının tanımını ile ilgili bir sorudur.

Tablo 10. Öğrencilerin Cevaplarının, Okulun Hizmet Bölgesine Göre Karşılaştırılması

		Muharremşah	Hasibe ve Mazhar	Özdemirler	Besim Atalay
Soru 1	N	47	43	60	41
	Ortalama	,34	,50	,44	,33
	Standart Sapma	,87	,44	,75	,88
	F	10,76			
	p	,00			
	Gruplar Arası Fark	1-2		3-2	4-2
Soru3	Ortalama	,25	,43	,39	,49
	Standart Sapma	,06	,23	,18	,37
	F	4,43			
	p	,00			
Gruplar Arası Fark	4-1				
Soru 8	Ortalama	,41	,46	,39	,22
	Standart Sapma	,79	,70	,82	,95
	F	3,11			
	p	,03			
Gruplar Arası Fark	4-2				
Soru 9	Ortalama	,50	,50	,50	,45
	Standart Sapma	,57	,53	,43	,73
	F	3,05			
	p	,03			
Gruplar Arası Fark	4-3				
Soru 12	Ortalama	,50	,49	,50	,42
	Standart Sapma	,40	,40	,58	,78
	F	6,13			
	p	,00			
Gruplar Arası Fark	4-1		4-2		
Soru 13	Ortalama	,49	,50	,36	,22
	Standart Sapma	,64	,58	,85	,95
	F	8,18			
	p	,00			
Gruplar Arası Fark	3-1	3-2	4-1	4-2	

Tablo 10'un Devamı

		Muharremşah	Hasibe ve Mazhar	Özdemirler	Besim Atalay
Soru 16	N	47	43	60	41
	Ortalama	,49	,37	,47	,48
	Standart Sapma	,36	,16	,68	,66
	F	14,05			
	p	,00			
	Gruplar Arası Fark	3-1	3-2	4-1	4-2
Soru 17	Ortalama	,46	,50	,44	,36
	Standart Sapma	,70	,44	,75	,85
	F	6,72			
	p	,00			
	Gruplar Arası Fark	1-2	3-1	4-1	
Soru 19	Ortalama	,49	,45	,50	,45
	Standart Sapma	,38	,28	,52	,73
	F	7,07			
	p	,00			
	Gruplar Arası Fark	4-1	4-2		
Soru 20	Ortalama	,50	,49	,45	,36
	Standart Sapma	,60	,37	,73	,85
	F	9,08			
	p	,00			
	Gruplar Arası Fark	3-1	4-1	4-2	
Soru 21	Ortalama	,49	,49	,45	,47
	Standart Sapma	,64	,40	,73	,68
	F	4,65			
	p	,00			
	Gruplar Arası Fark	3-2	4-2		
Soru 24	Ortalama	,50	,46	,50	,50
	Standart Sapma	,47	,30	,47	,59
	F	2,34			
	p	,07			
	Gruplar Arası Fark	4-2			
Soru 25	Ortalama	,50	,50	,48	,33
	Standart Sapma	,57	,42	,65	,88
	F	7,19			
	p	,00			
	Gruplar Arası Fark	4-1	4-2		
Soru 26	Ortalama	,48	,50	,47	,36
	Standart Sapma	,34	,44	,68	,85
	F	11,48			
	p	,00			
	Gruplar Arası Fark	3-1	3-2		

Tablo 10' da, okulların hizmet bölgeleri ile öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplar karşılaştırılmıştır. Okullar; 1: Muharremşah Köyü İlköğretim Okulu, 2: Hasibe ve Mazhar Gürbüz İlköğretim Okulu, 3: Özdemirler İlköğretim Okulu ve 4: Besim Atalay İlköğretim Okulu olmak üzere numaralandırılmıştır. Örneklem olarak seçilen ilköğretim okulları ile öğrencilerin başarıları arasında 1, 3, 8, 9, 12, 13, 16, 17, 19, 20, 21, 24, 25 ve 26. sorularda 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark tespit edilmiştir.

Birinci soruda; köy kavramının tanımı sorulmuştur. Bu soruda iki numaralı okul öğrencileri; hem bir, hem üç hem de dört numaralı okul öğrencilerine göre daha

başarısızdır. Bu sonuçta, iki numaralı okulun kenar mahallede olmasının ve öğrencilerin maddi imkanlarının yetersiz olmasının da etkisi büyüktür.

Üçüncü soruda; köy altı yerleşmelerinin tanımı sorulmuştur. Dört numaralı okul öğrencileri, bir numaralı okul öğrencilerine göre bu soruda daha başarılıdır. Bir numaralı okul köy okulu olmasına rağmen, köy altı yerleşmeleri sorusunda başarılı olamamıştır. Dört numaralı okulun öğrencileri ise bu kavramları diğer okul öğrencilerine göre daha iyi kavramıştır. Bu okulun başarısında, öğrenci velilerinin ekonomik durumu ve eğitim seviyelerinin de etkileri olduğu görülmektedir.

Sekizinci soruda, kırsal yerleşmenin tanımı sorulmuştur. Dört numaralı okul öğrencilerinin, bu soruda da iki numaralı okul öğrencilerine göre daha başarılı olduğu görülmektedir.

Dokuzuncu soruda; dört numaralı okulun öğrencileri, üç numaralı okulun öğrencilerine göre daha başarılıdır. Bu soruda nüfus kavramı ele alınmıştır.

On ikinci soruda doğal nüfus artışı kavramı ele alınmıştır. Dört numaralı okul öğrencileri, bir ve iki numaralı okulun öğrencilerine göre daha başarılıdır.

On üçüncü soruda ise nüfus kaybı kavramı ele alınmıştır. Bu karşılaştırmada; üç ve dört numaralı okulların öğrencileri, bir ve iki numaralı okulların öğrencilerine göre daha başarılıdır. Nüfus konusunda, köy ve kenar mahallede bulunan, bir ve iki numaralı okulların öğrencileri daha başarısız olmuşlardır. Buna neden olarak, bu öğrencilerin eğitim ve araştırma olanaklarının az olmasını söyleyebiliriz.

On altıncı soruda kavram olarak, nüfuslarına göre kent çeşitleri ele alınmıştır. Bu soruda da, on üçüncü soruda olduğu gibi üç ve dört numaralı okulların öğrencileri, bir ve iki numaralı okulların öğrencilerine göre daha başarılıdır.

On yedinci soru bir sıralama sorusudur. Öğrencilerden köy, il, kasaba, ilçe, kom kavramlarını büyükten küçüğe doğru sıralamaları istenmiştir. Bir numaralı okulun öğrencileri, iki numaralı okulun öğrencilerine göre daha başarılıdır. Üç ve dört numaralı okulların öğrencileri de bir numaralı okulun öğrencilerine göre daha başarılıdır.

On dokuzuncu soruda yine , dört numaralı okulun öğrencileri, bir ve iki numaralı okulların öğrencilerinden daha başarılıdır. On dokuzuncu soruda metropol kavramının

tanımı verilmiş ve seçeneklerde kavramın bulunması istenmiştir. Merkez ve birinci hizmet bölgesi olan dört numaralı okul, bu soruda diğer okullara göre daha başarılıdır.

Yirminci soruda, dağınık yerleşme kavramının tanımı verilmiş ve öğrencilerden, şıklarda verilen kavramlar arasından dağınık yerleşme kavramını bulmaları istenmiştir. Bu soruda da, okul türü ile öğrenci başarıları arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Üç numaralı okul öğrencileri, bir numaralı okul öğrencilerinden, dört numaralı okul öğrencileri ise hem bir, hem de iki numaralı okulların öğrencilerinden daha başarılıdır.

Yirmi birinci soruda, üç ve dört numaralı okul öğrencileri, iki numaralı okul öğrencilerine göre daha üstün çıkmıştır. Bu soruda ise toplu yerleşme kavramı üzerinde durulmuştur.

Yirmi dördüncü soru da yine dağınık yerleşme kavramı ile ilgilidir. Dağınık yerleşmenin en fazla hangi bölgede görüldüğünü sormaktadır. Dört numaralı okul öğrencileri, iki numaralı okul öğrencilerine göre bu soruda doğru seçeneği daha fazla işaretlemiştir. Bu iki öğrenci grubu arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır.

Yirmi beşinci soruda, gecekondü kavramının tanımı soru haline getirilmiştir. Ve dört numaralı okulun öğrencileri, bir ve iki numaralı okulların öğrencilerine göre daha başarılıdır.

Yirmi altıncı soruda; üç numaralı okulun öğrencileri, bir ve iki numaralı okulun öğrencilerine göre daha başarılıdır. Köydeki öğrenciler, köydeki ekonomik faaliyetleri belirtirken, sanayi ile balıkçılık faaliyetini karıştırmışlar ve sanayi seçeneği yerine balıkçılık seçeneğinde yoğunlaşmışlardır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA

Öğrencilerin araştırılan coğrafi kavramları anlama seviyeleri ve bu kavramlara ilişkin sahip oldukları yanlış anlamalar, araştırmanın bulgularına dayanılarak bu bölümde nedenleriyle birlikte yorumlanmıştır.

5.1. Öğrencilerin Nüfus Konusunda Geçen Kavramlarla Hazırlanmış Sorulara Verdiği Cevaplar

Araştırmada nüfus konusu ile ilgili olarak “nüfus”, “nüfus yoğunluğu”, “nüfus artış hızı”, “doğal nüfus artışı”, ve “nüfus kaybı” kavramları incelenmiş, öğrencilerin bu kavramlar hakkındaki görüşlerini tespit etmek için geliştirilen testte öğrencilere bu kavramlarla ilgili sorular yöneltilmiştir. Aşağıda, testte öğrencilere yöneltilen sorular ve elde edilen sonuçlar, nedenleriyle birlikte geniş bir biçimde açıklanmıştır. Öğrencilerin coğrafi kavramları anlama düzeylerini belirlemek için yapılan çalışmalarda öğrencilerin özellikle soyut ve teknik olarak kullanılan coğrafi kavramları anlamada zorluk yaşadıkları ve birçok kavram yanlışlığına sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu çalışmada da genellikle soyut olarak nitelendirilen coğrafi kavramlar seçilmiştir. Araştırma sonunda literatürde belirtilen çalışmaların sonucuna benzer bulgular elde edilmiş ve öğrencilerin soyut coğrafi kavramları anlamada zorluk çektikleri ve birçok kavram yanlışlığına sahip oldukları görülmüştür. Piaget’e göre öğrencilerin 11 yaş ve üzerinde soyut düşünme becerilerinin daha fazla gelişmiş olması beklenmektedir. Buna karşılık yapılan bu çalışmada örneklem 11-12 yaş grubu arasından seçilmiş olmasına karşın öğrencilerin soyut kavramları anlamakta diğer çalışmalarda belirtildiği gibi zorlandıkları gözlenmiştir.

Yapılan bu çalışmada nüfus konusu ile ilgili incelenen kavramlardan biri “nüfus” kavramıydı. Öğrencilerin, bu kavramla ilgili testte yöneltilen soruya verdikleri cevaplardan elde edilen bulgularda; öğrencilerin % 56’sının bu soruya doğru cevap verdiği görülmektedir. % 44 yanlış cevap veren öğrencilerin de büyük çoğunluğu “nüfus” seçeneği yerine “nüfus yoğunluğu” seçeneğini işaretlemiştir. Öğrenciler “nüfus” ve “nüfus yoğunluğu” kavramlarını birbirine karıştırmışlardır. Bu sorunun hemen sonrasındaki soru nüfus yoğunluğu ile ilgili bir sorudur. “Nüfus yoğunluğu ne

demektir?” sorusunun seçeneklerinde de çeşitli tanımlar verilmiştir. Bu soruya öğrencilerin % 26’sı doğru cevap vermiş, % 74’ü ise yanlış cevap vermiştir. Yanlış cevap verenlerin büyük bir çoğunluğu “nüfus”ün tanımının olduğu seçeneği işaretlemiştir. Bundan da öğrencilerin “nüfus” ve “nüfus yoğunluğu” kavramlarını birbirine karıştırdıklarını açık bir şekilde tespit edebiliriz.

Öğrencilere diğer bir soruda; “nüfus artış hızı” kavramı, “Bir ülkenin toplam nüfusunun belirli bir dönem içindeki artış miktarı, o dönem için ülkedekiverir. Boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?” şeklinde soru haline getirilmiştir. Bu soruya öğrencilerin % 54’ü doğru cevap vermiştir. % 46’lık bir kesim de bu soruda yanlış seçeneklerden birini işaretlemiştir. Yanlış cevap veren öğrencilerin bir kısmı “nüfus” seçeneğinde, bir kısmı da “nüfus yoğunluğu” seçeneğinde yoğunlaşmışlardır. Öğrencilerin yarıdan fazlası bu kavramı anlamakla birlikte, bazıları bu kavramı yine diğer kavramlarla karıştırmaktadır. “Doğal nüfus artışı” kavramının sorulduğu on ikinci soruda da öğrencilerin doğru cevap verme yüzdesi yine % 54’dür. Bu kavram da çoğunluk tarafından anlaşılmiş, fakat bazı öğrenciler tarafından nüfusla ilgili diğer kavramlarla karıştırılmıştır.

Diğer bir soruda “nüfus kaybı” kavramının anlama düzeyini ölçmektedir. Öğrencilerin % 76’sı “nüfus kaybı” kavramı sorusuna doğru cevap vermiştir. %24’ünün ise bu soruya yanlış cevap verdiği görülmüştür. bu soruda öğrencilerin “nüfus kaybı” kavramını anlama düzeyleri yüksektir.

Bu tip soyut kavramlar öğrencilere anlatılırken sadece tanımı yapılarak o tanımın öğrencinin aklında kalması beklenmemelidir. Öncelikle öğrencinin kavramı kendisinin tanımlaması istenmeli, daha sonra eksik ve yanlışları giderilmelidir. Ayrıca kavramlar örneklendirilerek veya sınıfta nüfus sayımı yapma, sınıfın nüfus yoğunluğunu hesaplama, nüfus artışını ve kaybını gözleme gibi etkinlikler düzenlenerek, öğrencilerde bu kavramların kalıcılığı artırılabilir.

İlköğretim öğrencilerine Sosyal Bilgilerle ilgili kavramlar öğretilmeden önce, öğretilecek kavramlar hakkında öğrencilerin ön bilgileri tespit edilmesi ve öğretim buna göre planlanması, yapılan başka bir çalışmada da ortaya konulmuştur (Yazıcı ve Samancı, 2003).

5.2. Öğrencilerin Yerleşme Konusunda Geçen Kavramlarla Hazırlanmış Sorulara Verdiği Cevaplar

Araştırmada yerleşme konusu ile ilgili olarak; “köy”, “köy altı yerleşmeleri”, “göç”, “yerleşme”, kırsal yerleşme”, “şehir”, “il”, “nüfuslarına göre kent çeşitleri” ve “dağınık ve toplu yerleşme” kavramları incelenmiş, öğrencilerin bu kavramlar hakkındaki görüşlerini tespit etmek için geliştirilen testte öğrencilere bu kavramlarla ilgili sorular yöneltilmiştir. Aşağıda testte öğrencilere yöneltilen sorular ve elde edilen sonuçlar, nedenleriyle birlikte geniş bir biçimde açıklanmıştır.

Yapılan bu çalışmada yerleşme konusu ile ilgili incelenen kavramlardan biri “köy” kavramıydı. Öğrencilerin bu kavramla ilgili testte verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulardan bu kavramı anladıkları görülmektedir. Köyün tanımı ile ilgili sorulan “Nüfusu 2000’den az olan yerleşim birimlerine ne ad verilir?” sorusuna öğrencilerden % 74’ü doğru cevap verirken, % 26’sı ise yanlış cevap vermiştir. Yanlış cevap verenlerin büyük çoğunluğu “kasaba” seçeneğini işaretlemiş ve “kasaba” kavramıyla “köy” kavramını karıştırmışlardır.

Diğer bir soru da, “Aşağıdakilerden hangisi köy altı yerleşmelerinden değildir?” sorusudur. Seçeneklerin üçünde köy altı yerleşmesi, birinde de çeldirici olarak “semt” kavramı verilmiştir. Bu soruda öğrencilerin köy altı yerleşmeleri hakkındaki bilgileri yoklanmıştır. Soruya öğrencilerin % 60’ı doğru cevap verirken, % 40’ı ise yanlış cevap vermiştir. Yanlış cevap veren öğrencilerin büyük çoğunluğu “kom” seçeneğini işaretlemiştir. Kom kavramı öğrencilere yabancı geldiği için öğrenciler bu seçeneği doğru olarak işaretlemişlerdir.

Bir başka soruda ise; “kom” köy altı yerleşmesinin tanımı verilmiş ve bu tanıma karşılık gelen kavram nedir, diye sorulmuştur. Bu soruda, öğrencilerin % 20’si doğru cevap verirken, % 80 gibi büyük bir çoğunluğun ise bu soruya yanlış cevap verdiği görülmektedir. Aynı şekilde diğer soruda da “mezra” köy altı yerleşmesinin tanımı verilip seçeneklerde doğru cevabın bulunması istenmiştir. Bu soruda da % 30 doğru ve %70 yanlış yapan öğrenci sonucu çıkmıştır. Bu iki soru da köy altı yerleşmesi kavramlarıyla birebir ilgili sorulardır. Bu sonuçlarla, öğrencilerin köy altı yerleşmeleri kavramlarını tam olarak anlayamadıkları görülmektedir. Bunun sebebi bu kavramların sosyal bilgiler dersinde veya kitaplarında sadece isimlerinin söylenip geçilmesidir.

Kitaplarda kesinlikle kavramlar hakkında bir açıklama olmamasının yanında, öğretmenler de konuya fazla değinmeyerek sadece kavramların isimlerini söyleyip geçmektedirler.

Bir sonraki soruda “göç” kavramı, “Ekonomik siyasi veya sosyal nedenlerle insanların veya toplumların bir yerden başka bir yere gitmelerine ne ad verilir?” şeklinde sorulmuştur. Öğrencilerin büyük bir bölümü, % 87’si, bu soruya tam anlama seviyesinde cevap vermiştir. Öğrencilerin %13’ü ise bu soruya yanlış cevap vermiş ve yanlış cevap verenler “göç” kavramı yerine “yerleşme” kavramının bulunduğu seçeneği işaretlemişlerdir.

“Geçici göç” kavramının sorulduğu soruda ise yine öğrencilerin büyük çoğunluğu doğru seçeneği bulmuştur. Öğrencilerin % 73’ü soruya doğru cevap verirken, % 27’si ise soruya yanlış cevap vermiştir. Böylelikle göç konusunu öğrencilerin büyük bir oranda anladıklarını ve öğrendiklerini söyleyebiliriz.

Diğer bir soruda, “yerleşme” kavramı “Aşağıdakilerden hangisi yerleşme kavramının tanımıdır?” şeklinde sorulmuştur. Bu soruyu doğru cevaplayan öğrencilerin oranı % 32,5’tir, yanlış cevaplayanların oranı ise % 67,5’tir. Öğrencilerin büyük bir bölümü soruya yanlış cevap vermiştir. Yanlış cevap veren öğrencilerin büyük bir bölümü de “yerleşme”nin tanımı yerine “göç” kavramının tanımını işaretlemişlerdir. “Göç” kavramının sorusu ile bu soruyu karşılaştırdığımızda, öğrencilerin, “göç” kavramı ile “yerleşme” kavramını karıştırdıkları görülmektedir. “Göç” kavramının tanımına yerleşmeyi, “yerleşme” kavramının tanımına da göçü işaretlemişlerdir. Bu gibi kavramların öğretimi biraz daha somutlaştırılarak yapıldığında, öğrencilerin aklında daha kalıcı olacağı düşünülmektedir. Bu gibi temel kavramların yanlış öğrenilmesi, gelecekte öğrencilerin, bu kavramlara bağlı başka kavramları da yanlış bir şekilde öğrenmesine yol açacaktır. Öğrencilerin önceki bilgilerinin sonradan öğrenilen bilgileri etkilediği benzer çalışmalarda da ortaya konmuştur. Unutmamak gerekir ki, anlamlı öğrenme, öğrencilerin önceki bilgileri ile yeni öğrendikleri bilgileri arasında tutarlı ve mantıklı bir bağ oluşturulması sayesinde gerçekleşir. Fakat öğrencilerin önceki bilgilerinde kavram yanlışları varsa, bu bağ kurulamayacaktır (Aydoğan, Güneş ve Gülçiçek 2003). Eski bilgiler yeni bilgilerle birleştirilemediğinden tam bir öğrenme, geçmiş bilgileriyle yeni bilgilerin uyum içinde birleştirilmesi sağlanamadığından bu

kavramların öğrenilmesinde istendik yönde bir gelişme sağlanamamıştır (Ekiz ve Akbaş, 2002).

Sosyal Bilimlerin büyük ölçüde ortak ve birbirini tamamlayıcı yönleri sahip bulunması, disiplinler arası yaklaşımı desteklemekte, ayrıca bunu gerekli kılmaktadır (Can vd., 1998: 7).

“Kırsal yerleşme” kavramının tanımının verilip, seçenekler arasından da kavramın seçilmesi istenilen soruda öğrencilerin başarısı % 81’dir. Öğrencilerin % 19’u da bu soruya yanlış cevap vermiştir. “Kırsal yerleşme” kavramı öğrenciler tarafından kavranmıştır.

Bir sonraki soruda “şehir” kavramı ele alınmıştır. Öğrencilerin bu soruya doğru cevap verme yüzdesi % 47’dir. % 53’ü ise bu soruya yanlış cevap vermiştir. Yanlış cevap verenlerin büyük bir bölümü “kasaba” seçeneğini işaretlemiştir.

“İl” kavramının tanımının sorulduğu bu soruyu öğrenciler genellikle yanlış cevaplamışlardır. İl kavramını, öğrencilerin büyük bir kısmı anlayamamış ve şehir kavramının tanımını işaretlemiştir. Öğrencilerin; bu iki kavramı birbirlerine karıştırmalarının sebebi, bu kavramların öğrencilere somut bir şekilde ve örneklerle anlatılmayıdır.

Başarı testindeki iki soru da, nüfuslarına göre kent çeşitleri ile ilgilidir. Bu soruda doğru ve yanlış yapan öğrencilerin oranları yaklaşık olarak aynıdır. Öğrencilerin %51’i yanlış seçenekleri işaretlemiş, % 49’u da doğru seçeneği işaretlemiştir. Sonuç olarak; nüfuslarına göre kent çeşitleri, öğrenciler tarafından tam olarak anlaşılmamıştır. Bu kavramlar öğrencilere gruplandırılarak, uzaktan yakına örneklendirilerek öğretildiğinde, öğrenci üzerinde daha kalıcı bir etki yapabilir.

Diğer iki soruda da “dağınık ve toplu yerleşme” kavramlarının tanımları verilmiş ve öğrencilere bu kavramları seçeneklerden bulmaları istenmiştir. Öğrencilerin ortalama % 63’ü bu soruları doğru cevaplamış, %37’si de yanlış seçenekleri işaretlemiştir. Bir başka iki soruda da öğrencilere bu yerleşim tiplerinin hangi bölgelerde daha çok görüldüğü sorulmuştur. Fakat bu sorulara verilen doğru cevap yüzdesi ortalama %40’tır. Bu sorulardan şöyle bir sonuç çıkarabiliriz; öğrencilerin çoğunluğu bu kavramları öğrenmişler fakat bilgilerini kullanamamışlardır. Öğrendikleri bilgileri ülkemizin coğrafi yapısı ile ilişkilendirememişlerdir.

Bir başka soru da, “Aşağıdakilerden hangisi köylerimizde yürütülen ekonomik faaliyetlerden biri değildir?” şeklindedir. Seçeneklerde köylerimizdeki ekonomik faaliyetlerden üç tanesi verilmiş ve bir seçeneğe de köylerimizde yapılmayan “sanayi” seçeneği konulmuştur. Öğrencilerin % 58’i bu soruya doğru cevap verirken, % 48’lik bir bölümü de soruyu yanlış cevaplamışlardır. Yanlış cevap veren öğrencilerin büyük bir bölümü “balıkçılık” seçeneğini işaretlemiştir. Bunun sebebi öğrencilerin balıkçılıkla ilgili fazla bilgilerinin olmayışı ve bu ekonomik faaliyetin köyde yapılabileceğini düşünemeyişleridir. Sosyal bilgiler dersinde bu gibi konular anlatılırken, fotoğraf, afiş, belgesel gibi görsel materyallerden faydalanılmalıdır. Öğretimin görsel araçlarla desteklenmesi gerektiği benzer araştırmalarda da ele alınmıştır. İlköğretimde öğrencilerin ilk kez karşılaştıkları kavramlar, resim, şekil ve grafiklerle desteklenerek görsel yöntemlerle anlatılmalı, kavram öğretildikten sonra da, öğrencilerin zihinlerinde kalıcı olabilmesi açısından pekiştirici çalışmalar yapılmalı (Yazıcı ve Samancı, 2003).

ALTINCI BÖLÜM

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışma, öğrencilerin nüfus ve yerleşme konularını anlama düzeylerini belirlemek ve kavram yanlışlarına sahip olup olmadığını tespit etmek, varsa kavram yanlışlarının neler olduğunu belirlemek amacıyla yapılmıştır. Öğrencilerin anlama düzeylerini ve kavram yanlışlarını ortaya çıkarmak için Nüfus ve Yerleşme Konuları ile İlgili Kavram Başarı Testi geliştirilmiştir. Başarı testinde 27 soruya yer verilmiştir. Test, nüfus ve yerleşme konusunu görmüş olan 191, ilköğretim 6. sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Ayrıca öğrencilerin, nüfus ve yerleşme konularını anlama düzeyleri ve kavram yanlışları ile cinsiyetleri, anne ve baba meslekleri, anne ve baba eğitim durumları, ailenin aylık geliri ve okudukları okul açısından da karşılaştırılmıştır. Uygulama sonuçlarından elde edilen verilerin analizi sonucunda, nüfus ve yerleşme konusunu görmüş olan 6. sınıf öğrencilerinin çeşitli kavram yanlışlarına sahip oldukları belirlenmiştir.

6.1. Sonuçlar

Bu araştırmadan elde edilen bulgular ve yapılan yorumlara dayanılarak birtakım sonuçlar çıkarılmıştır. Bunlar:

1. Öğrenciler, köy altı yerleşmeleri kavramlarının isimlerini bilmektedirler. Fakat anlamlarını bilmemekte veya birbirine karıştırmaktadırlar.

2. Öğrenciler , yerleşme kavramı ile göç kavramını, nüfus yoğunluğu kavramı ile de nüfus kavramının tanımlarını birbirine karıştırmaktadır. Aynı şekilde öğrenciler il ve şehir kavramlarının tanımlarını da karıştırmaktadır. İlin yerine şehri, şehrin yerine ili kullanabilmektedirler. Öğrencilerin burada kavram yanlışlarına sahip oldukları tespit edilmiştir.

3. Nüfuslarına göre kent çeşitlerini de öğrenciler birbirlerine karıştırmaktadırlar. Dağınık ve toplu köy yerleşme şekillerinin anlamlarını bilmelerine rağmen bu yerleşme şekillerinin daha fazla hangi bölgelerde görüldüklerini söyleyememektedirler. Bunun nedeni de öğrencilerin temel kavramları tam anlamıyla öğrenememeleridir. Öğrenciler temel kavramları ezbere dayalı bir şekilde öğrendikleri için bu kavramlara bağlı kavramları öğrenmekte güçlük çekmektedirler.

4. Başarı testindeki kavramların kazanma düzeyi ile cinsiyet değişkeni arasında yapılan karşılaştırma sonucunda 27 sorudan 7'sinde anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Kız öğrenciler; göç, nüfus kaybı, yerleşme şekilleri ve köy ile ilgili kavramları erkek öğrencilere göre daha iyi kavramışlardır. Erkek öğrenciler ise nüfus yoğunluğu kavramını kız öğrencilere göre daha iyi kavramıştır.

5. Başarı testindeki kavramların kazanma düzeyi ile öğrencinin baba ve anne mesleği değişkeni arasında yapılan karşılaştırma sonucunda anlamlı bir ilişki çıkmamıştır.

6. Başarı testindeki kavramların kazanma düzeyi ile baba eğitim durumu değişkeni arasında yapılan karşılaştırma sonucunda 27 sorudan 2'sinde anlamlı bir ilişki çıkmıştır. (Ek. 2: 2 ve 18. sorular) Babası lise ve üstü okuldan mezun olan öğrencilerin bu soruları doğru cevaplama yüzdeleri, babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerin soruları doğru cevaplama yüzdelerinden daha yüksektir.

7. Başarı testindeki kavramların kazanma düzeyi ile anne eğitim durumu değişkeni arasında yapılan karşılaştırma sonucunda 27 sorudan sadece birinde anlamlı bir ilişki çıkmıştır (Ek. 2: 18. soru). Bu soruda annesi lise ve üstü bir okuldan mezun olmuş öğrenciler, annesi ilkokuldan mezun olmuş öğrencilerden daha başarılıdır.

8. Başarı testindeki kavramların kazanma düzeyi ile ailenin aylık gelir durumu değişkeni arasında yapılan karşılaştırma sonucunda 27 sorudan 3'ünde anlamlı bir ilişki çıkmıştır (Ek. 2: 3, 6 ve 7. sorular). Bu sorularda ailesinin gelir seviyesi yüksek olan öğrencilerin, ailesinin gelir seviyesi düşük olan öğrencilere göre daha başarılı olduğu görülmüştür.

9. Kavramların kazanılma düzeyi ile okulların hizmet bölgesi arasında yapılan karşılaştırma sonucunda 27 sorudan 14'ünde anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Okulların bulunduğu yer ve teknik açıdan donanımları, o okuldaki öğrencilerin başarılarını etkilemektedir. Tablo 10'da ayrıntılı bir şekilde açıklanan, okulların karşılaştırılmasında; şehrin merkezinde ve 1. hizmet bölgesinde bulunan okulun öğrencilerinin, şehrin kenar mahallelerindeki okullar ve köy okulu öğrencilerinden daha başarılı oldukları söylenebilir. Okulun fiziksel durumu, teknik açıdan donanımı, öğretmen donanımı, maddi durumu gibi faktörler öğrencilerin başarısında büyük rol oynamaktadır.

6.2. Öneriler

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, nüfus ve yerleşme konusundaki kavramları anlama düzeylerinin ve kavram yanlışlarının belirlenmesiyle ilgili bu çalışmada, uygulanan kavram başarı testinin analizlerinden elde edilen sonuçlara dayanılarak bazı önerilerde bulunulabilir.

1. Öğrencilerin yeni kavramları öğrenmelerinde, önceki öğrendikleri temel kavramların, önceki eğitimlerin, çevre ve ailede görüp öğrendiklerinin, etkili olduğu araştırmalar sonucunda belirtilmiştir. Bu nedenle, öğrencilerin kavram öğretiminde, ön bilgilerini belirleme, yanlışları tespit etme ve son olarak yanlışlar giderildikten sonra kavram öğretimine geçilmelidir.

2. Konu işlenirken öncelikle öğretmenler konu içerisinde geçen kavramları önceden belirlemeli ve öğrencilerin bu kavramlar hakkındaki bilgilerini sınıf içerisinde tartışma ortamı oluşturarak tespit etmelidir. Kavram haritası oluşturup, öğrencilerin bunu dosyalaması ve istediği zaman ulaşabileceği, elinin altında bir kaynak olması sağlanmalıdır. Öğrencilerin bu dosyayı kendilerinin oluşturması, daha fazla ve etkili kullanmalarına ve kavramları kalıcı ve daha verimli öğrenmelerine neden olacaktır.

3. Öğrencilerin; kavramları öğrenirken sadece bir ders kitabına bağlı kalmaları önlenmeli, araştırmaya dönük, özellikle kavram konusunda sözlük ve ansiklopedilerden faydalanmaya yönlendirilmesi, çeşitli örnekler buldurularak kavramların kalıcılığının artırılması sağlanmalıdır. Öğretmenler öğretim esnasında, çok çeşitli öğretim metotlarından faydalanmalı ve öğretimi farklı örnek ve materyallerle de desteklemelidir.

4. Öğrencilere kavramlar öğretilirken bilgisayar, slayt, projeksiyon gibi her türlü teknolojiden faydalanılmalı ve öğrencilerin bu kavramları ezberlemesi değil, anlaması sağlanmalıdır.

5. Öğretmenlerin, özellikle kavram öğretimi, kavram haritaları gibi konuları daha etkili kullanabilmeleri için hizmet içi kurslar ve seminerler düzenlenmelidir. Öğretmenlerin diğer eksik oldukları konular da araştırılmalı ve bakanlık bu konularda da seminer ve kurslarını devam ettirmelidir

6. Müfredat, öğrencilerin yanlış anladıkları ve yanlışlığa düştükleri kavramları tekrar öğrenmelerini kolaylaştırmalı ve öğrencilerin gelişim süreçlerine göre kavramların öğrenim sırasını düzenlemelidir.

7. Kazanılmış olan kavramların yeri geldikçe öğrenciler tarafından kullanılması teşvik edilmeli ve öğrencilerin bu kavramları doğru kullanıp kullanmadıkları diğer öğrencilerle birlikte bir kontrol mekanizması şeklinde tartışılmalıdır.

8. İlköğretimde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri, birbirileri ile etkileşim içerisinde olmalı ve kavram öğretiminde birbirilerinin kaynak, tecrübe, bilgi ve yöntemlerinden faydalanmalıdır.

9. Kavramlarla ilgili proje çalışmaları oluşturularak, çalışma grupları veya bireysel etkinliklerle öğrencilerin sınıf içi çalışmalarında bulunması sağlanmalıdır.

10. Öğrencilerin ilköğretim Sosyal Bilgiler ders konularındaki kavramları ne düzeyde anladığı, bu kavramlara ilişkin yanlışlarının ne olduğunu tespit etmek amacıyla daha geniş araştırmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akbaş, Y., 2002 İlköğretim 6.Sınıf Öğrencilerinin Coğrafi Kavramları Anlama Düzeyleri , Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon, 1 (Yayınlanmamış).
- Aydoğan, S., Güneş, B., Gülçiçek, Ç., 2003, Isı ve Sıcaklık Konusunda Kavram Yanılgıları Gazi.Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23, (2), s. 111-124
- Balaoğlu, N., 2003, İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Dünya ve Evren Konusu İle İlgili Kavram Yanılgılarının Tespiti ve Bu Kavram Yanılgıları Üzerinde Öğretmen Tutum ve Davranışlarının Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara (Yayınlanmamış).
- Başbüyük, A.,Doğar, Ç., Gürses, A., Yazıcı, H., 2004, Yüksek Öğrenim Öğrencilerinin Hava ve İklim Olaylarını Anlama Seviyeleri ve Kavram Yanılgıları, Milli Eğitim Dergisi, Sayı:162
- Binbaşoğlu, C.O., 1981, Genel Öğretim Bilgisi, Binbaşoğlu Yayınevi, Ankara.
- Bozkurt, O., 2001, İlköğretim Öğrencilerinin (6., 7. ve 8. sınıflar)Bazı Çevre Problemleri Hakkında Sahip Oldukları Yanlış Kavramların Tespiti Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, (Yayınlanmamış).
- Bozkurt, O., Akın, S., Uşak, M., 2004, İlköğretim 6., 7. Ve 8. Sınıf Öğrencilerinin "Erozyon" Hakkındaki Ön Bilgilerinin ve Kavram Yanılgılarının Tespiti, Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 5 (2), 277-285.
- Büyükkasap, E., Düzgün, B., Ertuğrul, M., 2001, Lise Öğrencilerinin Işık Hakkındaki Yanlış Kavramları Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 149
- Can, G., Yaşar, Ş.,Sözer, E., 1998, Sosyal Bilgiler Öğretimi, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1064 Açıköğretim Fakültesi Yayınları No: 581.
- Candan, A., 2003, İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Hareket ve Kuvvet ile İlgili Kavram Yanılgıları, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon (Yayınlanmamış).

- Doğar, ., Başbüyük, A., 2005, İlköğretim ve Ortaöğretim ğrencilerinin Hava ve İklim Olaylarını Anlama Düzeyleri, Kastamonu Eğitim Dergisi, 13 (2), 349
- Ekiz, D., Akbaş, Y., 2005, İlköğretim 6. Sınıf ğrencilerinin Astronomi ile İlgili Kavramları Anlama Düzeyi ve Kavram Yanılgıları, Milli Eğitim Dergisi, Sayı:165
- Ergün, M., 1995, Bilgisayarla İstatistik Uygulamaları SPSS For Windows, Ocak Yayınları, Ankara.
- Eyidoğan, F., Güneysu, S. , 2002, İlköğretim 8. Sınıf Fen Bilgisi Kitaplarındaki Kavram Yanılgılarının İncelenmesi , V. Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, Ankara.
- Güngördü, E., 1997, Coğrafyada ğretim Metodu İlkeler ve Uygulamalar, İdeal Copy Yay, Ankara.
- Kara, K., Vural, İ.H., Kaman, N., 2004, Sosyal Bilgiler 6, Serhat Yayınları, İstanbul
- Karasar, N., 2004, Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Karamustafaoğlu, O., zmen, H ve Ayvacı, H. ř., 2004, Isı Ve Sıcaklık Kavramlarının ğrencilerin Zihninde Yapılanmasına Yönelik Bir rnek Olay İncelemesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (17), s.98-99
- Kemerteş, İ., 1997, Uygulamalı Genel ğretim Yöntemleri, Birsen Yayınevi Ltd.şti, İstanbul.
- Kırcaali-İftar, G., 1999, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, No:601, Eskişehir.
- şeker, M., 2003, İlköğretim Okulu 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kavramlarının Kazanımlışlık Düzeyi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul (Yayınlanmamış).
- şennver, G., Karabulut, E., Kesim, H.S., Turgut, R., Ercan, N., Kkbaycan, M., Uslu, H., Akay, A., 2005, Sosyal Bilgiler 6, M.E.B. Devlet Kitapları Müdürlüğü, İstanbul.

- Taşlı, İ., 2005, Günümüz Coğrafya Öğretiminde Öğrenci Aktivitelerinin Bilgi Üretimine Dönüştürülmesinde Olgular, Kavramlar ve Genellemelerin Sistematik Kullanımının Sağlanması, Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 166
- TDK (Türk Dil Kurumu), 1998, Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, T.T.K. Basımevi, Ankara
- Tebliğler Dergisi, 1985, Coğrafya Dersi Programı, Sayı 2195.
- Tebliğler Dergisi. 1998, İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Kabulü, Sayı: 2487
- Ülgen, G., 2001, Kavram Geliştirme, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- _____, G., 2004, Kavram Geliştirme Kuramlar ve Uygulamalar, Nobel Yayınları, Ankara
- Yaşar, O., 2004 , İlköğretim Sosyal Bilgiler Derslerinde Görsel Materyal Kullanımı ile Coğrafya Konularının Eğitim ve Öğretimi, Millî Eğitim Dergisi, Sayı: 163, s. 104-119
- Yazıcı, H., Samancı, O., 2003, İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ders Konuları ile İlgili Bazı Kavramları Anlama Düzeyleri, Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 158
- Yılmaz, Ö., 1998, Kavramsal Değişim Metinleri ile Verilen Kavram Haritalarının Hücre Bölünmesi Ünitesini Anlamadaki Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, Ankara (Yayınlanmamış).
- Gönen ve Akgün, 2004, Bilgi Eksiklikleri ve Kavram Yanılgılarının Tespiti ve Giderilmesinde, Çalışma Yaprakları ve Sınıf İçi Tartışma Yönteminin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma, 99-111, www.e-sosder.com, (23.04.2006)
- Güneş, B., “Fizikteki Kavram Yanılgıları”, <http://w3.gazi.edu.tr/~bgunes/files/kavramyanilgilari/giris.html> (20.04.2006)
- _____, B., “Kavram Yanılgılarının Genel Özellikleri”, <http://w3.gazi.edu.tr/~bgunes/files/kavramyanilgilari/ky%20ozellikleri.html> (20.04.2006)
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Kavram_Yan%C4%B1lg%C4%B1s%C4%B1, (12/04/2006)

Uzun, L., 2003, “Kavram ve Sözcük Öğretimi Üzerine Notlar III”,
http://modersmal.skolutveckling.se/turkiska/leyla/ped_m5/kavram3.htm (19
Nisan 2006)

EKLER

EK 1: İZİN BELGESİ

EK 2: BAŞARI TESTİ

Öğrencinin;

Cinsiyeti: Kız (....) Erkek(.....)

Anne Eğitim Durumu :

Baba Eğitim Durumu :

Anne Mesleği:

Baba Mesleği:

Ailenin Aylık Geliri:

Okulu:

Nüfus ve Yerleşme Konuları İle İlgili Başarı Testi

1. Nüfusu 2000'den az olan yerleşim birimlerine ne ad verilir?
A) Kasaba B) Köy C) Şehir D) Kentsel Yerleşme
2. Aşağıdakilerden hangisi köy altı yerleşmelerinden değildir?
A) Kom B) Mezra C) Semt D) Mezra
3. Aşağıdaki Köy altı yerleşimlerinden hangisinde insanlar sadece hayvancılıkla uğraşırlar?
A) Kom B) Yayla C) Köy D) Mahalle
4. Yaz ayları içinde hayvan otlatmak, ziraat yapmak veya geçimin temini için her türlü işte çalışmak, hatta dinlenmek amacıyla çıkılan, gidilen, çoğu kez köyden oldukça uzak olmasına karşın köye bağlı bir geçim sahası veya köyün asıl geçim sahasına ekli ikinci bir bölümüdür. Aşağıdakiler kavramlardan hangisi bu tanımın karşılığıdır?
A) Mezra B) Kom C) Ağıl D) Köy
5. Ekonomik siyasi veya sosyal nedenlerle insanların veya toplumların bir yerden başka bir yere gitmelerine ne ad verilir?
A) Göç B) Yerleşme C) Şehir D) Savaş
6. Aşağıdakilerden hangisi insanların bir yerden başka bir yere genellikle ekonomik nedenlerle yılın belirli zamanlarında gitmelerine verilen addır?
A) Nüfus yoğunluğu B) Yerleşme C) Geçici göç D) Daimi göç
7. Aşağıdakilerden hangisi yerleşme kavramının tanımıdır?
A) Bir yerde yaşamak, oturmaya başlamak.
B) Bir yerden başka bir yere herhangi bir sebeple sürekli kalmak için gitmek.
C) Bir yerden başka bir yere herhangi bir sebeple geçici olarak gitmek
D) Ekonomik faaliyet olarak insanların ticaret ve sanayi ile uğraştığı yerlere denir
8. Aşağıdakilerden hangisi nüfusu az olan, insanların geçimlerini genellikle tarım ve hayvancılıkla sağladıkları yerleşim birimlerine verilen addır?
A) Şehir B) Kırsal yerleşmeler C) Kentsel yerleşmeler D) İl
9. Bir ülkede, bir bölgede, bir evde belirli bir alanda yaşayanların oluşturduğu toplam sayı aşağıdakilerden hangisini ifade eder?
A) Göç B) Nüfus yoğunluğu C) Nüfus D) Yerleşme
10. Nüfus yoğunluğu ne demektir?
A) Bir ülkede, bir bölgede, bir evde belirli bir alanda yaşayanların oluşturduğu toplam sayı
B) Bir kilometre kareye düşen insan sayısı
C) Bir yerde oturmak yaşamaya başlamak
D) Bir yerden başka bir yere herhangi bir sebeple sürekli olarak kalmak için gitmek
11. Bir ülkenin toplam nüfusunun belirli bir dönem içindeki artış miktarı, o dönem için ülkedeki verir. Boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?
A) Nüfus yoğunluğunu B) Nüfusunu
C) Nüfus artış hızını D) Göç miktarını
12. Bir yerdeki doğum oranı ölüm oranından fazla ise orada nüfus artışı vardır. Bu yolla ortaya çıkan nüfus artışına denir Boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?
A) Doğal nüfus artışı B) Nüfus artış hızı
C) Nüfus yoğunluğu D) Kırsal nüfus artışı
13. Bir ülkedeki nüfusun çeşitli nedenlerle azalmasına denir. Boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?
A) Nüfus artış hızı B) Nüfus kaybı C) Nüfus D) Göç
14. Çok sayıda nüfusun bir araya gelmesiyle ortaya çıkmış iş bölümünün geliştiği yerleşim yerleri aşağıdakilerden hangisidir?
A) Semt B) İl C) Şehir D) Kasaba
15. Aşağıdakilerden hangisi "il" in tanımıdır?

- A) Nüfusun çoğu ticaret, sanayi ve yönetimle ilgili işlerle uğraşan, tarımsal etkinliklerin olmadığı yerleşim alanlarıdır.
 B) Nüfusu 2 000'in üzerindeki yerleşim alanlarıdır.
 C) Merkezi yönetimin, coğrafya durumuna, ekonomik şartlara, kamu hizmetlerinin gereklerine göre, ülke üzerinde yayılmış en önemli bölümüdür.
 D) Nüfusu 100 binin üzerindeki yerleşim alanlarıdır.
16. Çevresindeki köylerin alış veriş merkezleridir. Nüfusları 10-25 bin arasındadır. Bu kentler aşağıdaki nüfuslarına göre kent gruplarından hangisi ile adlandırılır?
 A) Küçük kentler B) Orta büyüklükteki kentler
 C) Büyük kentler D) Metropoller
17. "köy, il, kasaba, ilçe, kom" kavramların büyükten küçüğe doğru sıralanması aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?
 A) İl- kasaba-ilçe-kom-köy B) Kasaba-il-ilçe-köy-kom
 C) İl- kom-ilçe-köy- kasaba D) İl-ilçe-kasaba-köy-kom
18. Köylerden ve diğer küçük kentlerden gelen göçlerle hızla büyüyen, nüfusları 100 bin-500 bin arasında olan kentler aşağıdaki hangi kent grubuna dahil edilebilir?
 A) Küçük kentler B) Orta büyüklükteki kentler
 C) Metropoller D) Büyük kentler
19. Nüfusları milyonları aşan ve bir ülkenin en önemli şehri veya şehirleri olmuş kentler aşağıdakilerden hangisi ile ifade edilir?
 A) İl B) Metropol C) Şehir D) Büyük kentler
20. Genellikle Karadeniz, Akdeniz, Doğu Anadolu Bölgelerindeki köylerde evler birbirinden uzak bir şekilde olduğu görülür. Bu tip yerleşmelere ne ad verilir?
 A) Kırsal yerleşme B) Toplu yerleşme C) Kentsel yerleşme D) Dağınık yerleşme
21. Ova ve ova kenarlarında kurulmuş köy yerleşme şeklidir. Evler birbirine yakındır ve genellikle Marmara, Ege ve İç Anadolu Bölgelerinde görülür. Bu tür köy yerleşmeleri aşağıdakilerden hangisiyle ifade edilir?
 A) Kırsal yerleşme B) Toplu yerleşme C) Kentsel yerleşme D) Dağınık yerleşme
22. Yaşadığımız kent nüfusuna göre aşağıdaki kent çeşitlerinden hangisine dahil olabilir?
 A) Küçük kentler B) Büyük kentler
 C) Metropoller D) Orta büyüklükteki kentler
23. Aşağıdaki bölgelerimizin hangisinde toplu yerleşme şeklindeki köy yerleşme tipi daha çok görülür?
 A) Doğu Anadolu Bölgesi B) Akdeniz Bölgesi
 C) İç Anadolu Bölgesi D) Karadeniz Bölgesi
24. Aşağıdaki bölgelerimizin hangisinde dağınık yerleşme şeklindeki köy yerleşme tipi daha çok görülür?
 A) Marmara Bölgesi B) Karadeniz Bölgesi
 C) Ege Bölgesi D) İç Anadolu Bölgesi
25. Aşağıdakilerden hangisi, yürürlükteki yasalara aykırı olarak izinsiz yapılan, çok kısa bir sürede ve genellikle sağlıksız olarak, çoğunlukla başkasının mülkiyetinde bulunan arsalar üzerinde inşa edilmiş evlere verilen isimdir?
 A) Mahalle B) Gecekondu C) Apartman D) Plansız yapılaşma
26. Aşağıdakilerden hangisi köylerimizde yürütülen ekonomik faaliyetlerden biri değildir?
 A) Hayvancılık B) Tarla tarımı C) Balıkçılık D) Sanayi
27. Aşağıdakilerden hangisi yurdumuzda nüfusun seyrek olduğu yerlerden biridir?
 A) Verimli tarım alanları B) Dağlık alanlar C) Sanayi bölgeleri D) Ulaşım elverişli yerler